



ATATÜRK YOLU DERGİSİ

JOURNAL OF ATATÜRK YOLU



Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi/Journal of Atatürk Yolu, 77 (2025), 19-36.

Geliş/Received: 17.06.2025

Kabul/Accepted: 18.11.2025

DOI: 10.46955/ankuayd.1721854

(Araştırma Makalesi/Research Article)

KEMALİZM İLE TÜRKÇÜLÜK ARASINDA BİR TELİF ÇABASI: KEMAL YOLU MECMUASI (1947-1948)

AN ATTEMPT AT RECONCILIATION BETWEEN KEMALISM AND TURKISM: THE JOURNAL KEMAL YOLU (1947-1948)

MURAT KILIÇ*

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye’de çok partili hayata geçiş sürecinde milliyetçilik ve Kemalizm kavramlarına yüklenen mana ve işlevlerdeki değişim ile bu iki kavram arasındaki ilişkiyi, 1947-1948 yılları arasında yayımlanan *Kemal Yolu* dergisi üzerinden incelemektedir. Kısa yayın hayatına rağmen dergi, bilhassa yüksek öğrenim gençleri arasında kayda değer bir etki yaratmıştır. Türk milliyetçiliğinin son ve en olgun merhalesi olarak kabul ettikleri Kemalizm’i, yeniden bir “milli ideoloji” olarak tanımlama çabasıyla öne çıkan *Kemal Yolu*, bu bağlamda ilk kez “Atatürk milliyetçiliği” kavramına başvurmuştur. Dergi, kendisini Türkçü, Atatürkçü ve milliyetçi gibi sıfatlarla tanımlamakla birlikte aynı dönemde yayımlanan diğer Türkçü ve milliyetçi dergilerle önemli fikir ayrılıkları yaşamış; bu çevrelerle polemiklere girmiştir. Özellikle maceracı Turancılığa ve ırk temelli milliyetçiliğe karşı takındığı eleştirel tutum, bu ayrılıkların ve polemiklerin temel nedenlerinden biri olmuştur. Atatürk milliyetçiliğini, Türkiye hudutlarıyla sınırlı, rasyonel ve kalkınmacı bir milliyetçilik olarak tanımlayan *Kemal Yolu*, aynı zamanda komünizm ve irticaa karşıtlığını da benimsediği milliyetçiliğin, esas unsurları arasında saymaktadır. Tüm bu yönleriyle *Kemal Yolu*, Türkiye’nin çok partili hayata geçiş sürecinde alternatif bir Kemalizm ve milliyetçilik yorumunu temsil eden, entelektüel açıdan dikkat çekici bir girişim olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk milliyetçiliği, Kemalizm, Kemal Yolu, milliyetçilik, Türkçülük.

ABSTRACT

This study examines the changing meanings and functions attributed to the concepts of nationalism and Kemalism, as well as the relationship between them, during Turkey’s transition to a multi-party political system, through the lens of the journal *Kemal Yolu*, published between 1947 and 1948. Despite its short publication life, the journal had a notable impact, particularly among university students. Emphasizing Kemalism as the final and most mature stage of Turkish nationalism, *Kemal Yolu* sought to redefine it as a “national ideology,” and in doing so, pioneered the concept of “Atatürk nationalism” in this context. Although the journal described itself with terms such as Turkist, Kemalist, and nationalist, it also experienced significant ideological disagreements with other Turkist and nationalist journals of the period and frequently engaged in polemics with them. One of the main reasons behind these tensions was its critical stance against expansionist Turanism and race-based nationalism. Defining Atatürk nationalism as a rationalist and developmentalist form of nationalism confined within the borders of Turkey, *Kemal Yolu* also considered anti-communism and opposition to religious reactionism as fundamental components of its nationalist outlook. In all these respects, *Kemal Yolu* stands out as an intellectually significant attempt to articulate an alternative interpretation of Kemalism and nationalism during Turkey’s transition to a multi-party political system.

Key Words: Atatürk Nationalism, Kemalism, Kemal Yolu, Nationalism, Turkism.

* Doç. Dr., Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, muratkilic@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5048-5227

Extended Abstract

This study examines the changing meanings and functions attributed to the concepts of nationalism and Kemalism, as well as the relationship between them, during Turkey's transition to a multi-party political system, through the lens of the journal *Kemal Yolu* ("The Kemalist Path"), published between 1947 and 1948. Despite its short publication life, the journal had a notable impact, particularly among university students. Emphasizing Kemalism as the final and most mature stage of Turkish nationalism, *Kemal Yolu* sought to redefine it as a "national ideology," and in doing so, employed the concept of "Atatürk nationalism" for the first time. Although the journal described itself with terms such as Turkist, Kemalist, and nationalist, it also experienced significant ideological disagreements with other Turkist and nationalist journals of the period and frequently engaged in polemics with them. One of the main reasons behind these tensions was its critical stance against expansionist Turanism and race-based nationalism. Defining Atatürk nationalism as a rationalist and developmentalist form of nationalism confined within the borders of Turkey, *Kemal Yolu* also considered anti-communism and opposition to religious reactionism as fundamental components of its nationalist outlook. In all these respects, *Kemal Yolu* stands out as an intellectually significant attempt to articulate an alternative interpretation of Kemalism and nationalism during Turkey's transition to a multi-party political system. Beyond being a short-lived periodical, *Kemal Yolu* functioned as a mirror reflecting the ideological search for direction in postwar Turkey. The journal simultaneously defended the achievements of the Kemalist revolution and reinterpreted Turkish nationalism in alignment with the dominant anti-communist discourse of the late 1940s. Its editorial board and contributors claimed to interpret Atatürk's ideas—or, in other words, the principles of Kemalism—"in accordance with the spirit of the times." Within this framework, the primary goal of the journal was to construct an ideological synthesis that combined the core principles of the Republican revolution with a renewed sense of nationalism, without rejecting the fundamental tenets of Kemalist modernization. All available issues of the journal were systematically analyzed in this study through content analysis, focusing on the titles, themes, and conceptual frameworks of its articles. The findings reveal four main discursive axes in *Kemal Yolu*. The first is an emphasis on Kemalist continuity, structured around Atatürk's legacy and his portrayal as the "eternal leader." The second involves efforts to redefine the ideological boundaries of Turkish nationalism. Unlike the racially oriented Turkism of the 1930s, *Kemal Yolu* approached nationalism as a "cultural unifier," interpreting it in a manner consistent with the founding principles of the Republic. The third axis is the articulation of the prevailing anti-communist sentiment within a Kemalist framework. Harsh critiques of the Soviet Union and communism were grounded in Kemalist ideals of national unity and independence. The fourth and final axis is an uncompromising commitment to secularism and opposition to religious reactionism. In these respects, *Kemal Yolu* exemplifies an attempt to reproduce Kemalist modernization through a nationalist sensibility. Its authors regarded Westernization not as a mere imitation of the West, but as the expression of a national essence through modern forms. Furthermore, the principles of populism, secularism, and reformism were reinterpreted in conjunction with the nationalist discourse of the period. This synthesis sought both to demonstrate fidelity to Atatürk's ideological legacy and to strengthen Turkey's ideological position amid shifting international conditions. In conclusion, *Kemal Yolu* can be regarded as a distinctive intellectual initiative that sought to reconcile Kemalist orthodoxy with Turkist orientations within the intellectual landscape of the late 1940s. This effort reflected an attempt to adapt the ideological heritage of the single-party era to the new political realities of the multi-party period, without wholly rejecting its foundations. The journal treated Kemalism not as a rigid state ideology but as a dynamic and transformable component of national identity, while positioning Turkism as its complementary element. Consequently, *Kemal Yolu* serves as a tangible manifestation of postwar Turkey's ideological transformation and debates, offering valuable insight into both the political history of the period and the ideological evolution of modern Turkish thought.

Giriş

Türk siyasi ve düşün hayatında ideolojilerin ve cereyanların neşet ve tekâmül etmesinde sadece siyasi otoritelerin ve pratiklerin değil; aynı zamanda entelektüel gayretlerin de etkisinden bahsetmek mümkündür. Bu çerçevede “Kemalizm”, “Türkçülük”, “milliyetçilik” ve “Atatürk milliyetçiliği” gibi kavramlara da farklı dönemlerde farklı siyasi ve entelektüel çevrelerce başkaca manalar ve işlevler yüklendiği bir vakıadır. Haliyle bu durum, birbirinden oldukça değişik hatta zaman zaman birbiriyle çelişen tanımların, tariflerin ve yorumların tedavüle girmesine yol açmıştır. Başka bir ifadeyle Türk siyasi ve düşün hayatında kavramların mana ve karşılıkları, dönemsel ve bağlamsal olarak değişiklik gösterebilmektedir. Hatta bazen değişikliklerle de yetinilmeyip yeniden inşa yolunun tutulduğu örneklerle rastlamak da mümkündür.

İkinci Dünya Savaşı sonrası soğuk savaş ortamında Kemalizm ve milliyetçilik gibi mefhumlar için de böylesi değişim ve yeniden inşa teşebbüslerinden söz edilebilir. 1945 yılında çok partili hayata geçişle birlikte yaşanan görece demokratikleşme ve liberalleşme sayesinde tek parti döneminde siyasi, toplumsal ve kültürel sahada kendisine yer bulamayan Türkçü, Turancı, ırkçı, mukaddesatçı ve İslamcı gruplar, yeniden meydana çıkmışlardır. Bilhassa Cemiyetler ve Basın Kanunu’nda yapılan değişiklikler sayesinde kurulan ve sayıları giderek artan dernek ve yayın organlarıyla birlikte bu kesimler, daha görünür hale gelmişler ve seslerini daha yüksek şekilde çıkarma olanak ve araçlarına erişmişlerdir. Söz konusu kesimlerin en önemli itiraz konuları arasında tek parti döneminde devlet eliyle ikame edilen resmî milliyetçiliğin anti irredantist ve seküler niteliklerini saymak mümkündür. Bu doğrultuda da dinî amilleri ve her türlü uluslararası kardeşlik hayalini reddeden bir milliyetçiliğe karşı alternatif milliyetçilik anlayışları ortaya koymuşlardır.¹

Benzer durum, henüz o güne kadar tanımı üzerinde mutabakata varılamayan ve ideoloji haline getirilme girişimleri akim kalan “Kemalizm” için de geçerlidir. Atatürk’ün vefatının ardından farklı yorumları ortaya çıkan Kemalizm, Tör’ün ifadesiyle “açık eksiltme”ye koyulmuştur.² Bahsi geçen ve daha görünür hale gelen bazı Turancı ve mukaddesatçı kesimler de bu eksiltmeye katılmakta gecikmemişlerdir. Geçmişle bağları koparmak ve dejenere bir toplum yaratmakla itham ettikleri Kemalizm’le bir hesaplaşma içine girmişlerdir.³

Hal böyle iken çok partili hayata geçiş sürecinde yeniden yahut yeni yayımlanmaya başlayan Türkçü, Turancı ve mukaddesatçı neşriyatın birçoğunda tek parti dönemi milliyetçiliği ve Kemalizm ile ilgili tenkitlere, hesaplaşma ve rövanş taleplerine rastlamak işten değildir. Buna karşın böylesine bir ortamda Kemalizm ve milliyetçilik konularını, dönemine göre özgün bir zaviyeden ele alan bir yayın organının varlığından bahsetmek mümkündür. Bu yayın organı, 1947-1948 yılları arasında yayımlanan ve Kemalizm ile Türkçülüğü telif ederek “Atatürk Milliyetçiliği” ve “Atatürkçülük” gibi çok daha geç dönemde yaygınlaşacak olan kavramları, hayli erken bir tarihte ortaya koymuş ve kuramsallaştırmaya çalışmış olan *Kemal Yolu* isimli dergidir.

Henüz literatürde yeterince yer verilmemiş ve değerlendirilmemiş olan *Kemal Yolu*, sadece dönemin entelektüel çevrelerinin ve üniversite gençliğinin düşünsel arayışlarını yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda Kemalizm’in ve onun bir unsuru olarak görülen milliyetçiliğin “resmî söylem” olmaktan öte farklı çevrelerce nasıl anlamlandırıldığını da ortaya koymaktadır. Dergide yer verilen yazılar, Kemalizm’in Türkçülük akımı yahut milliyetçilikle olan ilişkisini, yeniden tanımlama; çağdaş ideolojilerle ayrıştığı noktaları ortaya koyma ve dönemin etkili diğer milliyetçi akımlarıyla mesafesini belirleme çabalarını ihtiva etmektedir. Bu metinlerde yer verilen kavramsal tanımlamalar ve tasnifler, çok partili hayata geçiş sürecinin siyasi ve kültürel atmosferindeki düşünsel devamlılık ve kırılmaları da yansıtmaları açısından dikkate değerdir.

¹ Bu süreç için bkz. Murat Kılıç, *Allah, Vatan Soy, Millî Mukaddesat, Türk Milliyetçiler Derneği 1951-1953*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

² Vedat Nedim Tör, *Kemalizmin Dramı*, İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1980, 20.

³ Söz konusu kesimlerin Kemalizm karşısındaki tavırları, yayınları ve düşünceleri için bkz. Ertuğrul Meşe, *Mukaddesatçı Anti-Kemalizm, İslamcıların Atatürk ve Cumhuriyet Algılarının Sosyolojisi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2023.

Bu çalışmada *Kemal Yolu* dergisi, tarihsel bağlamı içerisinde birincil kaynak olarak ele alınarak dergideki metinlerde yer alan söylem ve kavram tartışmaları irdelenecektir. Böylece derginin, Kemalizm, milliyetçilik, Türkçülük hususundaki kuram üretme gayreti ve bunu yaptığı dönemdeki değeri, gün yüzüne çıkarılmaya çalışılacaktır.

1. Derginin Kadrosu, Yayınlanması ve Bazı Nicel Özellikleri

Kemal Yolu dergisi, Ocak 1947'de yayın hayatına başlamıştır. Dergi, toplam 10 sayı çıkmıştır. İlk sayının künyesinde derginin kurucuları ve sahipleri olarak Kemal Göksel ve Necip Mirkelamoğlu isimleri yer almaktadır. Yazı işleri müdürü olarak yine Kemal Göksel görülmektedir. 3. sayıdan itibaren kurucuları arasına Namık Tekin Turan ismi de eklenmiştir. Derginin müstakil bir idarehanesi olmayıp; yazışma adresi, "*Türk Eğitim Derneği, Erkek Talebe Yurdu, Üniversite-İstanbul*" şeklinde verilmektedir. Nitekim derginin kurucuları, idarecileri ve yazarlarının önemli bir kısmı, İstanbul Üniversitesi öğrencilerinden müteşekkildir. Bu durum zaman zaman derginin yayın sürecini de etkilemiş; Mayıs 1947'den sonra derginin yayımlanmasına bir süre ara verilmiştir. Aranın gerekçesi okuyucuya şu şekilde açıklanmıştır: "*Dergimiz Üniversiteli arkadaşlar tarafından çıkarıldığı için tatil zamanlarında birleşerek dergi için lüzumlu parayı temin edemedik. Bu sebeple tekrar ancak Fakülte ve ders yılı içinde çıkabiliyoruz. Bilhassa abonelerimizden ve okuyucularımızdan özür dileriz.*"⁴

Kemal Yolu, bu zorunlu aradan sonra Ocak 1948'de önemli bir fiziksel değişimle birlikte yayımlanmaya devam etmiştir. Daha önce 8-10 sayfa şeklinde yayımlanan dergi, bu tarihten sonra 16-20 sayfa arasında çıkarılmıştır.

Derginin yayın süreciyle ilgili önemli bir değişim de Kasım 1948'de gerçekleşmiştir. 9. sayıya kadar İstanbul'da çıkan derginin 10. ve son sayısı, İzmir'de yayımlanmıştır. Bu son sayının künyesinde dergiyi çıkaranlar, Talat Orhon, Ş. İlhan Özakman, İsmail Hakbilir olarak yer almaktadır. Özakman, aynı zamanda yazı işleri müdürüdür. Sahibi olarak da yine Kemal Göksel'in ismi yer almaktadır. Derginin haberleşme adresi de "*1440 Sokak Nu:12/14 Alsancak, İzmir*" olarak değişmiştir. Değişimin sadece adresle sınırlı kaldığı ve yayın politikasının aynı şekilde devam edeceği, okuyuculara Kemal Göksel tarafından "Küçük Bir Not" başlığı altında duyurulmuştur: "*Bir yıldan beri İstanbul'da neşrettiğimiz bu mecmuayı şimdi İzmir'in milliyetçi gençliğine devretmiş bulunuyoruz. Derginin gaye ve idealinde küçük bir değişiklik yoktur. Devralan gençliğin büyük bir hızla aynı ideale doğru ilerleyeceğine eminiz. Türkçülük ve milliyetçilik davasında kendilerine büyük başarılar dilerim.*"⁵

Dergi, ilk sayısında "*Edebi-İçtimai-Siyasi Dergi*" ve "*Atatürkçü-Kemalist-Milliyetçi*" mottolarıyla yayımlanmıştır. Bu hususta ilerleyen sayılarda zaman zaman değişiklikler yapılmıştır. 3. sayıdaki mottosunda sadece "*Atatürkçü-Milliyetçi*" ibaresi yer almıştır. 7. sayıda ise dış kapakta Atatürkçü Dergi, iç kapaktaysa "*Komünizm Düşmanı, Milliyetçi Aylık Kültür Dergisi*" ifadelerine yer verilmiştir. İzmir'de yayımlanan son sayısında da künyesinde "*Ayda bir İzmir'de Çıkar Türkçü Dergi*" ibaresi yer alırken; dış kapakta "*Atatürkçü Dergi*", iç kapakta sadece "*Aylık Türkçü Dergi*" ifadelerine yer verilmiştir.

Kemal Yolu'nun sadece kullandığı mottolara bakarak düşünsel yerini tespit etmek, oldukça güç görünmektedir. Hatta ilk bakışta dergiyi yayımlayanların, bir kafa karışıklığı yaşadığını yahut bir telifin peşinde bulunduklarını düşünmek mümkündür. Hal böyle iken dergiyle ilgili en isabetli kaniya muhtevasının analizi üzerinden ulaşmak, en makul yol olarak görünmektedir.

2. Millî İdeoloji: Atatürkçülük ve/ya Kemalizm

Kemal Yolu dergisinin alameti farikalarından biri, Kemalizm'i kuramsal açıdan ele alarak açıklama, tanımlama ve nihayet ideoloji haline getirme teşebbüsünde bulunmasıdır. Oysa Kemalizm kavramının ilk kullanıldığı 1920'lerden derginin yayımlandığı 1947 yılına kadar bu tarz pek çok teşebbüste bulunulmuş ancak ciddi başarı elde edilememiştir.⁶ Nitekim Cumhuriyet'in ilanının ardından da Faşizm, Nazizm ve Stalinizm vb. çağdaş

⁴ *Kemal Yolu*, 6 (Ocak 1948), 11.

⁵ *Kemal Yolu*, 10 (Kasım 1948), 6.

⁶ Kemalist ve Kemalizm gibi kavramların ilk kullanımları, Millî Mücadele yıllarına değin uzanmaktadır. Kemalist tabiri, İngilizler tarafından Anadolu hareketini destekleyenler, Kemalizm ise TBMM'nin kurulmasının ardından Anadolu hareketinin iç ve dış politikalarına karşılık kullanılmıştır. Bilal Şimşir, *İngiliz Belgelerinde Atatürk*, C.I, Ankara: TTK, 1973, 24-26; Şimşir, *İngiliz Belgelerinde*, C.II, 330. Ancak bu kullanımlar, ideolojik ve doktriner bir muhteva yahut mana içermemektedir.

ideolojilerde olduğu gibi “Kemalizm” adında münferit bir ideolojiye denk gelecek bir söylem yahut metin ve ezber kanonundan bahsetmek mümkün değildir.⁷ Buna karşın 1920’li yılların sonlarından itibaren matbuatta “Kemalizm”i kuramsallaştırmaya yönelik girişimlere rastlanılmaktadır.⁸ 1930’lardan itibaren ise kavram, resmî metinlerde de kullanılmaya başlanmıştır.⁹ Bunu müteakip Kemalizm’in bir ideoloji haline getirilme gayretlerinin, daha organize hale geldiği görülmektedir. Tekin Alp, Şeref Aykut ve daha geç tarihli olmak üzere M. Saffet Engin’in Kemalizm’i münferit bir ideoloji olarak ele alan çalışmaları yayımlanmıştır.¹⁰ Ne var ki bütün bunlara karşın Kemalizm’in, Atatürk’ün sağlığında ve vefatını izleyen günlerde dahi tam manasıyla anlaşıldığını söylemek mümkün değildir.¹¹ Nitekim tek ve standart; üzerinde mutabakata varılmış bir Kemalizm söz konusu olmamıştır. Öyle ki Atatürk sonrası dönemde Kemalizm’in yeni koşullara cevap verme iddiasıyla ortaya çıkan çeşitli varyantları ve yorumları üretilmeye devam edilecektir.¹² İşte bu üreticilerden biri de hiç şüphesiz *Kemal Yolu* dergisidir.

Kemal Yolu, henüz ilk sayısından itibaren Kemalizm kavramına açıklık getirme iddiasına sahiptir. Bu çerçevede Atatürkçülük ve Kemalizm kavramları üzerinde sıklıkla durularak iki kavram arasındaki ilişkinin yahut farkın ne olduğu izaha çalışılmıştır. Zaten böyle bir izah, kendisini Kemalist olarak niteleyen bir dergi için ayrıca elzem görünmektedir. Nitekim bunu gerçekleştirmek ve kendini doğru ifade edebilmek adına ilk sayıda Kemal Göksel tarafından bir başyazı kaleme alınmıştır. Söz konusu yazının en dikkat çekici yanlarından biri, “Atatürkçülük” kavramına sıklıkla başvurulmasıdır. Göksel’e göre “*Atatürkçülük, Kemalizm’in Türkçeye tercüme edilmiş en güzel bir ifade şeklidir*” ve birbirinin zıttı olmayan bu iki kavramı, eşanlamlı olarak kullanmak tabii ve mümkündür. Öte yandan iki kavram arasında bazı terminolojik ve psikolojik nüanslar olduğu da teslim edilmektedir. Bu bağlamda Atatürkçülük, “daha geniş ve şümulü” bir kavram olarak düşünülmekte ve “*Mustafa Kemal gibi bir dehayı, eseriyle, zekâsıyla, şahsiyle, idealiyle ve büyük insan oluşuyla sevmek*” olarak tanımlanmaktadır. Kemalizm ise “*Atatürkçülüğün yalnız bir cephesinin mücerret ifadesi*” ve “*Atatürk ideolojisinin felsefi bir akide şeklinde ve soyut tasavvurlar halinde düşünülmesi*” olarak görülmektedir. Başka bir ifadeyle Atatürkçülük, Atatürk’ün icraatlarıyla somut bir şekilde tezahür eden eserleri sevmek ve korumak; Kemalizm ise bu eserlerin arkasındaki soyut ve ideolojik unsurlar; yani düşünsel yönü olarak tarif edilmektedir. Aynı yazı içerisinde yine Kemalizm, şu şekilde tanımlanmıştır: “*Siyasi tarihe bir realite olarak girmiş bulunan Kemalizm ne sağa ne sola yönelmektedir. Kemalizm*

⁷ Ahmet Kuyaş, “Post-Kemalizm Üzerine yahut Siyasal Endişe ve Tarih yazımı İlişkileri Hakkında Bir Şikayetname”, *Cumhuriyet Tarihi Yeniden Okumak*, Der. Nuray Mert, İstanbul: Alfa Yayınları, 2023, 596. Hirsch de benzer gözlemleri ve düşüncelerini şu ifadelerle aktarmaktadır: “*Kemalizm başlangıçta belli bir rejimi ifade etmekten daha çok bir siyasi hareketi ifade için kullanılıyordu. 1930’ların başında [...] henüz bir ideoloji söz konusu değildi. Her şey henüz bir akış hareket halindeydi, önceden hazırlanmış fikir ya da teori ve bunlara göre bir uygulama henüz yoktu*”. Ernst E. Hirsch, *Anılarım*, Çev. Fatma Suphi, Ankara: TÜBİTAK, 10. Baskı, 2005, 290.

⁸ M. Şükrü Hanioglu, *Atatürk Entelektüel Biyografisi*, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2023, 838-842. Hanioglu, henüz 1922 yılındaki Kemalistlik tartışmalarına ve 1929 yılında *Milliyet* gazetesindeki Kemalizm’i bir ideoloji olarak ele alan yazılara dikkat çekmektedir. Dolayısıyla 1920’lerde Kemalizm kavramının kullanımı söz konusudur. Bilhassa Yakup Kadri, Kemalizm başlıklı bir yazıyla bu hususta önemli bir eşiği aşmıştır. Yakup Kadri, “Kemalizm”, *Milliyet*, 28 Teşrinievvel 1929, 1,3. Kemalizm’in biraz daha şümulü ve sistematik olarak ele alınmasına *Muhit* dergisinde rastlanılmaktadır. Temuçin F. Ertan, “Ahmet Cevat Emre ve Kemalizm’de Öncü Bir Dergi: *Muhit*”, *Kebikeç*, 2/5 (1997), 26; Yasemin Doğaner, “*Muhit* Dergisi’nin Türk Basınındaki Yeri”, *Türk Basın Tarihi*, C.III, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2018, 1641-1660. Diğer yandan Falih Rıfkı, bu kavramın Yakup Kadri ve kendisi gibi sınırlı birkaç arkadaşına ait olduğunu ifade etmektedir. Falih Rıfkı Atay, *Babanız Atatürk*, İstanbul: Bates Yay., 1980, 88.

⁹ 1931 yılında yayımlanan liseler için tarih ders kitabında Cumhuriyetçilik, inkılâpçılık, laiklik, milliyetçilik, devletçilik ve halkçılık hakkındaki tafsilattan sonra, “*işte yabancı müelliflerin Büyük Millî Reisin adına nispetle “Kemalizm” dedikleri Türk inkılâp hareketinin temel prensipleri bunlardır*” ifadesine yer verilmiş ve Kemalizm kavramı, ilk kez altı ilkeyle özdeşleştirilmiştir. Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti, *Tarih IV*, İstanbul: 1931, 187. CHP’nin 4. Büyük Kurultayında kabul edilen 1935 tarihli programında ise Türk devriminin başlangıcından o güne kadar yapılanlar ve gelecekte yapılacak olanlar ile altı ilke başta olmak üzere parti tarafından ortaya konulan esaslar, “*Kemalizm’in prensipleri*” olarak tanımlanmıştır. *C.H.P. Programı*, Ankara: Ulus Basımevi, 1935, 2.

¹⁰ Tekin Alp, *Kemalizm*, İstanbul: 1936; Şeref Aykut, *Kemalizm*, İstanbul: 1936; M. Saffet Engin, *Kemalizm İnkılabının Prensipleri*, İstanbul: 1938.

¹¹ CHP’nin 1939’taki beşinci Büyük Kurultayında Kazım Nami Duru, Kemalizm’in sadece altı ilkeye münhasır resmî tanımının yeterli olmadığını bunu izah eden ve topluma aktarabilecek bir çalışmanın yapılmasını teklif etmektedir. *CHP Beşinci Büyük Kurultayı Zabıtları*, Ankara: Ulus Basımevi, 1939, 86.

¹² Hanioglu, *Atatürk Entelektüel Biyografisi*, 839. Ayrıca Kemalizm kavramının ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süreçteki farklı uğrakları, manaları ve yorumları için bkz. *Tek Parti Döneminden Ulusalçılığa Kemalizm’in Düşünsel Tarihi*. Ed. İhsan Ömer Atagenc. İstanbul: Telos Yayıncılık, 2025.

her türlü politik ve ekonomik ifratlardan sakınarak kendisine mahsus orijinal karakteriyle müstakil bir Türk Devleti siyasetine bağlı olarak, milliyetçi kültürle yoğrulmuş dinamik bir hayat görüşü içinde yalnız ileriye gidiştir".¹³

Yazıda öne çıkan bir diğer husus da Kemalizm'in bilinen çağdaş ideolojiler düzleminin dışında konumlandırılmasıdır. Bunun asli gerekçesi olarak ise Kemalizm'in diğer pek çok çağdaş ideoloji gibi beynelmilel bir niteliğe sahip olmaması gösterilmektedir. Türkiye'ye has; Türkiye'nin şartlarından neşet etmiş bir hayat görüşü ve çağdaşlaşma modeli olarak kabul edilmekte ve nihayet Kemalizm, bir "*millî ideoloji*" olarak tanımlanmaktadır. Orijinalliği ve diğer devrimci hareketlerden ayrıldığı noktalar hususunda ise şu açıklamaya yer verilmiştir:

"Mustafa Kemal, anarşiye uğramış diğer toplumlardaki gibi karışık ve bozguncu bir insan yığınının başına geçmedi. Birliğini içerisinde saklayan statik bir topluluğu millî sır diyebileceğimiz manalı jestiyle harekete geçirdi. Böyle bir çerçeve içerisinde dinamik bir ruh yaratmasını bilen Büyük Adam hamlelerini teorik kitaplar üzerine dayandırmadığı, elinin altında bulunan nazariyeler istikametine sürüklediği için inkılâbı sağlam ve çetin oldu. Bir asırdan fazla kendisini hazırlayan Fransız İhtilali ve Marksist felsefe üzerine kurulmuş olan Lenin İnkılabı, Türk ihtilalinden bu noktada ayrılmaktadırlar. Bu sebeple millî mücadele ruhunun doğurduğu inkılâplar ve millî ideoloji hiçbir peşin düşüncenin eseri değildir. Doktrini ve realitesi bizzat kendisidir.¹⁴ [...] Türk İnkılabı bir kitap, bir nazariye inkılâbı değil; vital ve millî kıymet cevherlerini harekete getirerek başarılmış bir realite inkılâbıdır."¹⁵

Kemalizm'le ilgili sarf edilen bu sözcükler, ilk bakışta 1930'lu yılların tezlerinin yeniden dile getirilmesinden ibaret görünmektedir. Nitekim söz konusu tarihlerde benzer ifadelere rastlamak mümkündür.¹⁶ Diğer yandan Kemalizm ile Atatürkçülük tefriki sırasında da iç tutarlılıktan ve açık bir izahtan uzak kalınmıştır. Bilhassa ideoloji, felsefi akide, realite gibi kavramların, muğlak ve biraz özensiz kullanıldığı da gözden kaçmamaktadır. Kemalizm, bir yandan "*mücerret ve abstre*" gibi nitelemelerle kullanılırken bir yandan da tarihi realite olduğuna vurgu yapılmaktadır. Ne var ki *Kemal Yolu*'nun Kemalizm'i ele aldığı esas bağlam başkadır. Kemalizm'e daha farklı bir mana ve işlevin yüklendiği açıkça görülmektedir.

3. "Türk Milliyetçiliğinin Son Merhalesi" Olarak Kemalizm yahut Atatürk Milliyetçiliği

Kemalizm'le ilgili tanım çeşitliliği ve muğlaklığa karşın sarıh olan husus, Kemalizm'in milliyetçilikle olan rabitasıdır. Birçok resmî metin ve ideoloji yaratma teşebbüsünde Kemalizm, altı ilkeyle özdeşleştirilmektedir. Bununla birlikte söz konusu ilkeler arasında milliyetçilik, ayrı bir yere konulmakta ve Kemalizm'in en önemli unsuru olarak addedilmektedir.¹⁷ Bazen de Kemalizm ve milliyetçilik arasında direkt bir özdeşlik kurulmaktadır.¹⁸

Kemal Yolu da benzer bir bakış açısını devralmıştır. Dergide hâkim olan yaklaşımın ekseninde, Kemalizm ile milliyetçiliğin, özdeş yahut simbiyotik kavramlar olduğu tezi yer almaktadır. Bu çerçevede farklı tanımlarına rastlanmakla birlikte Kemalizm, çoğunlukla Türk milliyetçiliğinin bir safhası; yani bizatihi milliyetçiliğin kendisi

¹³ Kemal Göksel, "Neşriyatımıza Atatürk'ün Adı ile Başlıyoruz", *Kemal Yolu*, 1, (Ocak 1947), 1, 7.

¹⁴ Kemal Göksel, "19 Mayıs İhtilalinin Realite Kaynağı", *Kemal Yolu*, 5, (Mayıs 1947), 7.

¹⁵ Kemal Göksel, "Atatürk İnkılabı Bir Medeniyet, Tarih ve Kültür Hamlesidir", *Kemal Yolu*, 7, (Şubat 1948), 15.

¹⁶ Yakup Kadri, Kemalizm'in orijinalliğini yine benzer ifade ve örneklerle savunmuştur: "*Türk İnkılapçısı, Karl Marx gibi bir ihtilal ustasının çırağı değildi; ne de elinin altında yarım asırlık bir "Marksist diyalektiği"nin teknik kuvvetlerini kazanmış düsturları vardı. Bir milletin henüz tespit ve tasnif edilmemiş problemleri ve ihtiyaçları ortada tek bir adamdı. Teşhisi, kendisi koyacak, ham realiteleri kendisi işleyecek ve bunların sentezini kendi dimağından çıkaracaktı*". Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Atatürk*, Yay. Haz. Atilla Özkırımlı, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991, 82.

¹⁷ Tek partili dönemin ve milliyetçiliğinin önemli figürlerinden Mahmut Esat Bozkurt, Atatürk ihtilalinin ayırıcı özelliği olarak milliyetçiliği işaret ederken; altı okla anlamlandırdığı Kemalizm'in her şeyden önce milliyetçi olduğunu belirtmektedir. Mahmut Esat Bozkurt, *Atatürk İhtilali, I-II*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2008, 191-192, 227. Tekin Alp'in kaleme aldığı ve Kemalizm üzerine ilk tetkiklerden biri olan "Kemalizm" adlı çalışmada da milliyetçilik, Kemalizm'in esası ve en dinamik unsuru olarak nitelenmektedir. Alp, *Kemalizm*, 291, 301, 307. Keza Saffet Engin de Kemalizm inkılâbının en kuvvetli esası olarak Türk milliyetçiliğini göstermiştir. Engin, *Kemalizm İnkılâbının Prensipleri*, C.I., 10.

¹⁸ Falih Rıfkı, Kemalizm ile milliyetçilik arasındaki dar aralığa biraz daha dolgu yapmakta ve milliyetçiliği, Kemalizm'in bir unsuru değil; bizatihi kendisi olarak nitelemektedir: "*Belki dikkat edenler olmuştur, senelerden beri "Kemalist" tabirini, "milliyetperver" sözüne tercih ediyoruz [...] Kemalizm, Türk milliyetperverliğini, garpçılık, layisizm ve cumhuriyetçilikle tezat teşkil eden maddi ve manevi müesseselerden adet ve ananelerden tasfiye etmektir*" Falih Rıfkı Atay, "İnkılapçı Atatürk!" *Ayın Tarihi*, 72 (1939), 78-79.

olarak kabul edilmektedir. İkinci sayıda dergi ve derginin gayesi hakkında okuyuculara bilgi verilirken Kemalizm, milliyetçilik davasının bir bayrağı ve Türk milliyetçiliğinin en son aşaması olarak nitelenmiştir: “*Türk milliyetçiliğinin, son ve mütekâmil merhalesini temsil eden Kemalizm, felsefi bir doktrin şeklindeki müdafaasını, Türk münevverinin hususiyle Türk gençliğinin temiz heyecan ve fikirlerle kaleme alacağı özlü yayınlarda bulacaktır.*”¹⁹

Dergide bu son safhaya nasıl gelindiği ile Türk milliyetçiliğinin geçirmiş olduğu önceki safhaları da tetkik edilmiştir. Türk milliyetçiliğinin ilk safhası, 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir. İkinci safha olarak ise 20. yüzyılın başları gösterilmektedir. Bu aşamada Türk milliyetçiliği evrim geçirmiş; vatani merkeze almaktan vazgeçip milliyet, dil, tarih ve kültür birliğini esas kabul etmiş ve Osmanlı kisvesi atılmıştır. Türk milliyetçiliğinin açık bir ifadesi olarak nitelenen Türkçülük, güçlü bir şekilde hissedilmiştir. Ancak bir süre sonra Türkçülüğün, ırkçılık ve Turancılık olmak üzere ikiye ayrıldığına işaret edilmektedir. Evrimleşmeye devam eden Türk milliyetçiliği, son merhalesine Kemalizm’de ulaşmış ve doktrinini oluşturma yoluna gitmiştir. Nihayet “*kutsal görüş*” olarak nitelenen Kemalizm, Türk Milliyetçiliğinin sembolü olarak tezahür etmiştir.²⁰

Türk milliyetçiliğinin safhaları hususunda daha kesin yahut detaylı tarihlere de rastlamak mümkündür. Kemalizm inkılâbının başlangıcı olarak tarihlenen 19 Mayıs, aynı zamanda Türk milliyetçiliği içinde yeni bir safha olarak görülmektedir. Bu tarih yahut Millî Mücadelenin başlatılması, Orta Asya’dan beri devam eden hamleci bir ruhun son tezahürü ve Mondros’tan sonra Türklük izlerinin silinmeye çalışılmasına ve esarete karşı isyankâr bir ruhun hamlesi olarak görülmektedir. Mustafa Kemal Atatürk de bu ruhun sembolü ve meydana gelen intibahın mimarıdır.²¹

Derginin yazarları tarafından Kemalizm, Atatürk ve Türk milliyetçiliğinin son safhası arasında koparılması imkânsız bir bağ ve özdeşlik kurulduğu açıktır. Zaman zaman neşredilen yazılarda ise milliyetçilik, Kemalizm denilen bütünün parçalarından ve unsurlarından biri olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede sıklıkla Kemalizm’in milliyetçilik anlayışı ile dünyadaki diğer milliyetçiliklerin kıyaslanması yoluna başvurulmuştur. İsviçre, Fransa, Almanya ve Rusya gibi ülkelerde milliyetçiliklerin eksik yönleri tahlil edilerek Türkiye hatta Dünya için ideal bir milliyetçilik tipi ortaya konulmuştur. “*Olgun milliyetçilik*” olarak isimlendirilen bu idealize edilmiş milliyetçiliğe ise Kemalizm’de rastlandığı iddia edilmektedir: “*Biz öyle bir bağ, öyle bir milliyet istiyoruz ki hem biz hem de bizden olanları medeniyet aleminde masun milletlerin haklarını çiğnemenen kendi haklarımızı ve hürriyetimizi koruyalım ve medeniyet aleminin ön safını turalım. Bunu temin edecek olan milliyetçiliğe biz olgun milliyetçilik diyoruz. Bu olgun milliyetçiliği de Kemalizm’de görüyoruz.*”²²

Söz konusu bu ideal milliyetçiliğin merkezinde yer alan millet anlayışı ve tanımı da “*Millet, dil, kültür ve mefkure bağları ile yek diğerine fertlerin heyeti mecmuasıdır. Kültürümüze, mefkuremize bağlılık ve dilimize gösterilen alâka Türklük için yeter şart olarak görülmektedir*” ifadeleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.²³ Bu ifadeler, aslına bakılırsa Kemalizm’e özgü bir millet kavramından ziyade Avrupa’da egemen olan ve bizzat Mustafa Kemal’in de etkilendiği sübjektif millet ve milliyetçilik anlayışını işaret etmektedir.

Bütün bunlarla birlikte esas çarpıcı ve dikkat çekici olan *Kemal Yolu*’nun yıllar sonra yaygınlaşacak bir kavramı, ilk kez kullanmasıdır. *Şark Yolu* mecmuasıyla yaşanan bir polemğin ardından milliyetçilik anlayışlarını izah etmek amacıyla “*Milliyetçiliğimiz Atatürk Milliyetçiliğidir*” başlıklı bir yazı kaleme alınmıştır. Nitekim 1960’lardan sonra literatüre girecek ve üzerinde tartışılacak olan “*Atatürk Milliyetçiliği*” kavramının belki de tespit edilebilen ilk ve en erken kullanımına burada rastlanılmaktadır. Kavramın muhtevasıyla ilgili olarak ise şu ifadeler yer verilmiştir:

“[...] yanlış düşüncelere meydan vermemek için milliyet telakkilerimizi bir kere daha kısaca belirtmek istiyoruz. Biz milliyetçiliği yolumuzun istikametini manevi rehberliğine terk ettiğimiz Atatürk’ün bu mefhumdan kastettiği manada anlıyoruz [...] Milliyetçiyiz, Türkçüyüz, fakat her ikisinde de Türkiyeciyiz. Bugün

¹⁹ “Atatürkçü Okuyucularımızla Samimi Bir Konuşma”, *Kemal Yolu*, 2 (Şubat 1947), 7.

²⁰ Namık Tekin Turan, “Türkiye’de Milliyetçi Görüşler”, *Kemal Yolu*, 3 (Mart 1947), 5.

²¹ Kemal Göksel, “19 Mayıs İhtilalinin Realite Kaynağı”, 5 (Mayıs 1947), 1.

²² M. Ali Tuna, “Kemalizmde Milliyetçilik”, *Kemal Yolu*, 2 (Şubat 1947), 4-5.

²³ Tuna, “Kemalizmde Milliyetçilik”, 5.

gönüllerimizde uzak idealler olarak yaşattığımız arzuları, kuvveden fiile çıkarmaya çalıştığımız an, bu vatana bile zarar veren yanlış bir düşünceye sapmış oluruz. Şimalimizde bekleyen tehlikenin daima böyle bir fırsatı kolladığını unutmayalım. Bu bakımdan milliyetçiliği, bir masal ve hülya taraftarlarını bir tarafa bırakarak gerçek davalarımızın tahakkukunu sağlayacak ve millî bütünlüğümüzün yapıcı kudretini muhafaza edecek Kemalist bir görüşe sıkıca sarılmak zorundayız.

Amelî sahada, Yurdun en bakımsız bir köşesini Beyaz Zambaklar memleketine çevirmek, muasır medeniyet seviyesine erişmiş şehirlerimizi olduklarından daha yüksek bir tekâmül merhalesine götürmek, nazari sahada istiklal mücadelesi sonunda millî vicdanın doğurduğu bir realite inkılâbı olan Kemalizm'i, ilmi hüviyeti içinde tetkik edebilecek beynelmilel bir doktrin haline getirerek dünya kürsülerine çıkarmak başlıca davalarımızdandır."²⁴

Atatürk milliyetçiliğine ilişkin bu ifadelerde Türkçülük kavramına milli sınırlar vurgusuyla birlikte yer verilmiştir. “*Türkiyecilik*” ifadesiyle sınırları aşan bir Türkçülük ya da Turancılık akımıyla araya bir mesafe koyulmaya çalışıldığı aşîkârdır. Bu mesafenin uzaklığını, derginin Türkçülük, Turancılık ve İrkçılık hususundaki yayınlarından ve görüşlerinden çıkarmak mümkündür.

4. Türkçülük, Turancılık ve İrkçılık

Kemal Yolu'nun Kemalizm'le ilgili kullandığı tanımlamalardan biri, onun “*ileri bir Türkçülük cereyanı*” olduğudur.²⁵ Yani Kemalizm'i, Türkçülüğün bir varyasyonu olarak görme eğilimi söz konusudur. Yine pek çok kez dergi ve yazarları, kendilerini “milliyetçi ve Türkçü” olarak tanımlamışlardır. Hatta Derginin 10. sayısında iç kapaktaki motto “*Aylık Türkçü Dergi*” şeklindedir. Bazen de Atatürk'ün Türkçü isimlerle olan ilişkisi yahut temaslarına vurgu yapılarak bir bağıntı oluşturulmaya çalışılmaktadır.²⁶ Genel itibarıyla dergide dönemin Türkçü tonlarını da bulmak mümkündür. Bütün bunlarla birlikte *Kemal Yolu*'nun pek çok konuda Türkçü çevrelerle arasında bulunan esaslı mesafeden bahsetmek gerekir. Nitekim Türkçü çizginin sıkletinde yer alan prensipler hususunda *Kemal Yolu* oldukça farklı görüşlere sahiptir. Hatta derginin en büyük endişelerinden biri, yayımlandığı dönemin diğer Türkçü, Turancı ve ırkçı dergileriyle aynı kefeye konulmaktır. Öyle ki bu endişe nedeniyle pek çok kez ve kapsamlı şekilde Turancılık ve ırkçılık mefhumlarına bakışını açıklama yoluna gitmiştir.²⁷

Mezkûr girişimlerde göze çarpan ilk bariz fark, Turancılığın muhtevasına ilişkindir. Nitekim Kemal Yolu, maceracı bir Turancılığa net bir şekilde tavır ve mesafe koymuştur. Buna gerekçe olarak da Atatürk'ün sınırları aşan kardeşlik hayalleriyle ilgili sözleri ve düşünceleri gösterilmektedir. Nitekim Atatürk, Panislamizm, Panturanizm gibi sınır tanımayan, cihangir bir devlet tesis etmenin, gerçekleşmesi mümkün olmayan bir hedef olduğunu belirtmektedir. Bunun yerine ise tarih, ilim, akıl ve mantığın icabı olarak kendi kuvvetine dayanan kendi sınırları içerisinde millî bir siyaseti önermekte ve koymaktadır.²⁸

Atatürk'ün bu yaklaşımından hareketle *Kemal Yolu* da akıl ve his arasındaki bir seçimde, tercihin akıldan yana yapılması taraftarıdır. Aslına bakılırsa bu, imkânlar doğrultusunda yahut imkânların dayattığı zorunlu bir tercihtir. Nitekim *Kemal Yolu*, Turan mefhumunun o günkü şartlar içerisinde mümkün olmadığını; söz konusu şartlar altında buna teşebbüs etmenin kabul edilemez bir macera olduğunu düşünmektedir. Üstelik “*Onda dokuzu esir durumda bulunan bir milletin, onda birini de aynı felakete uğratma*” ihtimalini barındıran, faturası hayli kabarık bir macera. Böyle bir Turancılık, “*komünizm kadar tehlikeli, komünizm kadar düşman*” görülmektedir.²⁹

²⁴ Kemal Göksel, “Milliyetçiliğimiz Atatürk Milliyetçiliğidir”, *Kemal Yolu*, 2, (Şubat 1947), 1,8. Atatürk Milliyetçiliği ile ilgili en yaygın kanı/kabul, bunun çok daha yeni bir kavram olduğu yönündedir. Genellikle 1982 Anayasası ile tedavüle sokulduğu düşünülmektedir. Bu yanlış bir yaklaşımdır. Nitekim kavram olarak “Atatürk milliyetçiliği”, ilk kez 1967 tarihli Güven Partisi Programında kullanılmıştır. *Güven Partisi Programı*, Ankara: 1967, 3, 7-8. Ne var ki artık Kemal Yolu'nun 1947'deki bu kullanımı, kavramın tespit edilebilen ilk örneğidir.

²⁵ İleri Türkçülük/Türkçüler tabirine Falih Rıfkı'da rastlanmaktadır: “Kurtuluş devri nihayet bulduktan sonra, devrimcilik eseri ilk zamanları hatıra gelmeyen hayret verici bir “tecanüs” gösterecek ve ileri Türkçüler, bu harekete “Kemalizm” ismini vereceklerdir.” Falih Rıfkı, *Çankaya*, İstanbul: Doğan Kardeş, 1969, 370.

²⁶ “Atatürk'ten Yurdakul Mehmet Emin'e”, *Kemal Yolu*, 1 (15 Ocak 1947), 8.

²⁷ Necip Mirkelamoğlu, “Turancılığın ve İrkçılığın Bizdeki Manası”, *Kemal Yolu*, 3 (15 Mart 1947), 1.

²⁸ “Atatürkümüz Türk Milliyetçiliğini Nasıl İzah Ediyordu”, *Kemal Yolu*, 2 (Şubat 1947), 6.

²⁹ Mirkelamoğlu, “Turancılığın ve İrkçılığın Bizdeki Manası”, 8.

Öte yandan *Kemal Yolu*, Turan fikrine tamamen kayıtsız kalmış da değildir. Bir ara formül üretilmiştir. Turan konusundaki ideallerin saklı kalması kaydıyla en azından bir süreliğine “*Büyük Türkiye*” yerine “*Kuvvetli Türkiye*” prensibinin esas olarak kabul edilmesi, bir zaruret olarak görülmektedir.³⁰ “*Beyaz Zambaklar Ülkesi*”ne dönüştürülebilmüş “*her şeyden evvel sıtmasız, frengisiz, yazın sudan kışın selden yana dertsiz, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri en cömert bir verim kabiliyetine ulaşmış, her alanda rasyonel zihniyetin ışığı altında istikbale yönelmiş [...] feyyaz Anadolu*” merkezli bu “*Kuvvetli Türkiye*” aynı zamanda rasyonel bir Turancılığın da ilk merhalesi olarak benimsenmektedir.³¹

Turancılıkla ilgili ortaya konulan bu tavrın, “*hususî hayatında yurt dışı ülkelerinde yaşayan milyonlarca Türkün kurtuluşunu özleyerek gönlünden geçiren Büyük Atatürk’ün*” düşüncelerini yansıttığı ifade edilmektedir.³² Hatta biraz daha ileri gidilerek hayalci olmayan, dışarıdaki soydaşlarla bağını ve ilgisini, rasyonel sınırlar içerisinde sürdürebilen bir Turancılık anlayışı, “*Kemalist Turancılık*” olarak isimlendirilmiştir. Kemalist Turancılığın en bariz ve tebellür etmiş örneği olarak da Hatay’ın ana yurda katılması gösterilmektedir.³³

Kemal Yolu, ırkçılık hususunda da Turancılık ile benzer bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Irk mefhumu, yok sayılmamakla birlikte rolü minimize edilmektedir. Yani Turancılıkta olduğu gibi bir ara formül üretilmiştir. Ancak Turancılığa nazaran ırkçılık meselesi dergide çok daha siliktir. Nitekim bu mesele, maceracı Turancıların meşgalesi olarak görülmektedir. Hatta ırkçılığın İkinci Dünya Savaşı sırasında ve üstelik dış tesirlerin etkisi ve baskısı altında milliyetçiliğin bir versiyonu ve Avrupa’daki aşırı cereyanların taklidi neticesinde tezahür ettiği savunulmaktadır. Savaş sonrasında ise geniş bir sahaya yayılarak istenilen tarafa çekilebilen bir ideal halini almıştır.³⁴ Bu yayılmadan açıkça rahatsızlığını dile getiren *Kemal Yolu*, ırk ve ırkçılık hususundaki görüşlerini de kafa karışıklıklarını gidermek adına ortaya koymaya çalışmıştır. Irk mefhumunu, yine Kemalizm zaviyesinden değerlendirmektedir. Kemalizm’in “müspet ve mümkün prensiplerin dili” ile konuştuğu ve bu yüzden ilmin reddettiği bir “yedi göbek bilmem kaç ecdat” usulü ırkçılığını, benimseyemeyeceği dile getirilmektedir. Ne var ki bir yandan “*biz, yedi göbek şecere arayıp, laboratuvarında kan küreyvatını sayma davacısı değiliz*” denilirken; diğer yandan Türk nesil ve karakterinin muhafazasına vurgu yapılarak, yabancı evlilikler telin ve takbih edilmektedir. Yine benzer şekilde “*nüfus kaydı Türkçüsü değildir*” vurgusuna karşın “*nüfus idaresinin şahadeti*”, Türklük için tek başına yeterli bulunmamaktadır. Irkçılıkla arasına mesafe koyan ancak bir yandan da soya atıfta bulunan dergi, bu ikircikliği şu şekilde aşmaya çalışmaktadır:

“Bizdeki ırkçılık anlayışı; maziye karıştırmaktan ziyade -bizi tanıyanlar şahsi korkumuz olmadığını bilirler- hali muhafaza edip, istikbali sağlama esasına dayanır [...] “*Türküm*” demeyi en yüce bir mutluluk saymış, millî harsımızın bağları ile kendini Türk camiasına ve Türk mazisine perçinlemiş, sınır taşına baş koymuş ve Türk tarihini millî öğrenme kaynağı olarak tanımış herkes Türk’tür. (Zaten bu şartları haiz olanların milyonda dokuz yüz doksan dokuz bir dokuz yüz doksan dokuz buçuğu soyca da Türk’tür) [...] Türkçülüğümüz, mutaassıp ırkçılığın dar ve çıkmaz sokağına girmemiş bayrağımızı şeref burcuna çekmeyi ülkü edinenleri Türk tanıyan aydın ve vazih bir yola yolcu olmuştur. Biz Türk neslinin bugünkü durumunun muhafazası tarafıysınız diğer yol bugünkü millî bütünlüğü parçalamaktan başka bir sona ulaşamaz. Biz çoğaltıcı Türkçülüğü şiar edinmiş bulunuyoruz.”³⁵

Kemal Yolu, bazı çelişkiler ve tereddütlere karşın kendini, Turancılık ve ırkçılık eksenli yayın yapan diğer dergilerden ayırabilmiştir. Hatta bu ayırım zaman zaman Kemal Yolu’nu söz konusu diğer mecmua ve gruplarla karşı karşıya getirmiş ve dikkat çekici polemiklere vesile olmuştur.

4.1. Turancı ve Irkçılarla Yaşanan Polemikler

Kemal Yolu yayımlanmaya başladığı ilk günlerde dönemin Türkçü, Turancı ve hatta mukaddesatçı yayın organlarıyla iyi ilişkiler içerisinde görünmektedir. Üstelik zaman zaman kendini, bunlar arasında da konumlandığı olmuştur. Bilhassa *Toprak* dergisiyle ilgili daha ilk sayıda kullanılan övgü ve minnet dolu

³⁰ Göksel, “Neşriyatımıza Atatürk’ün Adı ile Başlıyoruz”, 1, 7.

³¹ Mirkelamoğlu, “Turancılığın ve Irkçılığın Bizdeki Manası”, 8.

³² Göksel, “Neşriyatımıza Atatürk’ün Adı ile Başlıyoruz”, 1, 7.

³³ Mirkelamoğlu, “Turancılığın ve Irkçılığın Bizdeki Manası”, 8.

³⁴ Namık Tekin Turan, “Milliyetçilik ve İnkılap Düşmanlığı”, *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947), 4.

³⁵ Mirkelamoğlu, “Turancılığın ve Irkçılığın Bizdeki Manası”, 1, 6.

ifadeler dikkat çekicidir. Bir aralık Türk milliyetçiliğinin yayın hayatından çekilerek bir susma dönemine girdiği; bu suskunluktan “*Marks uşakları*” ve “*kızılların*” faydalandığı ve nihayet 1945 sonlarında milliyetçilerin *Toprak* dergisi etrafında yeni bir hüviyetle bir araya geldikleri belirtilmektedir.³⁶ *Toprak*’la birlikte dikkat çekilen bir diğer dergi de *Özleyiş*’tir. Yine *Kemal Yolu*’nun yayımlanmasını okuyucularına duyuran gazete ve dergilere teşekkür edilirken “*Toprak, Türkeli, Özleyiş ve diğer milliyetçi dergiler*” ifadesi kullanılmaktadır.³⁷

Derginin, diğer yayın organları kadar 1945 sonrası Türkçü derneklerle de belli düzeyde bir ilişkisi bulunur. *Kemal Yolu*’nun kurucusu Kemal Göksel, bizzat Millî Türk Talebe Birliği üyesidir. Birlik bünyesinde teşkil edilen Komünizmle Mücadele Komisyonunun başkanlığını yürütmüştür.³⁸ Yine 1945 sonrası kurulan Türkçü dernekler arasında yer alan Türk Kültür Çalışmaları Derneği ve Türk Kültür Ocağı’nın faaliyetleri, *Kemal Yolu* sayfalarında yer bulmuştur.³⁹ Milliyetçilerin bir arada hareket etmesi hususunda bu derneklerin çalışmalarına dikkat çekilmektedir. Nitekim mezkûr dernekler, bütün milliyetçi unsurların tek çatı altında toplanması sürecinde Milliyetçiler Federasyonun kurucuları arasında yer alacaklardır. Bilhassa Türk Kültür Çalışmaları derneğine gösterilen yakınlık dikkat çekmektedir.⁴⁰

Ne var ki bu temaslar ve kurulan iyi ilişkiler, kalıcı olamayacaktır. Sık sık yaşanan polemikler nedeniyle *Kemal Yolu* ile 1945 sonrası Türkçü, Turancı ve mukaddesatçı matbuatı, ayrı yörüngelere savrulacaklardır. Bu savrulma sırasında önemli polemik konularından biri, Kemalizm’e yüklenen mana olacaktır.

4.1.1. Kemalizm’in Mümessilliği

Kemal Yolu’nun sıklıkla başvurduğu Kemalizm ve Kemalist kavramları ile bu kavramlarla milliyetçilik arasında kurduğu ilişki nedeniyle Türkçü ve Turancı çevrelerle yaşadığı polemiklerden ilki, *Şark Yolu* mecmuasında M. Sadık Aran’ın kaleme aldığı “*Kemalizm’in İstismarı*” başlıklı yazı nedeniyle gerçekleşmiştir. Aran, yazısında Kemalizm’in bazı kötü niyetli kişiler tarafından nasıl istismar edildiği ve edilebileceği üzerinde durarak şu ifadeleri sarf etmiştir: “*Memleket davalarını kendi aralarında münakaşa eden bazı samimi gençler grubu da Kemalizm’e sarılmak ve onu bayrak yapmak şiarı ile çırpınıyorlar. Bize kalırsa Türkiye’de gerçek milliyetçi nesil arasında Kemalist ve inkılâpçı olmayan yoktur. Kemalizm’i mistik bir mücerret anlam olarak almak değil fiilde ve harekette tatbik etmek lazımdır. Söze kalırsa Türkiye’yi yutmak isteyen Moskoflar Kemalizm’i çok özmektedirler.*”⁴¹

Bu satırlar karşısında kendisini “*millî ideoloji*” diye adlandırdıkları Kemalizm’in temsilcisi olarak gören *Kemal Yolu*, fikrî bir cevap vermekten ve polemige girmekten kaçındığını ifade ederek sadece bazı görüş ve samimi heyecanlarını paylaşmakla yetineceklerini duyurmuştur. Bu amaçla Kemal Göksel, bir yazı kaleme almıştır. Yazıda Kemalizm’in bir istismar konusu haline getirilse dahi bu durum karşısında hal çaresinin Kemalizm’i terk etmek değil; bilakis ona sahip çıkmak, daha sıkı sarılmak olduğu belirtilmiştir. Ayrıca “*büyüğümüz*” olarak hitap edilen Aran’ın mütalaalarında pek de haklı olmadığı kanıtlanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede “*Türkiye’de gerçek milliyetçi nesil arasında Kemalist olmayan yoktur*” tespitinin isabetli olmadığı; hatta gerçek milliyetçilik iddiasıyla ortaya atılmış bazı kimselerin Atatürk ve onun değerlerinden ürkütüklerine dikkat çekilmiştir.⁴²

Kemalizm ve Kemalist kavramları nedeniyle bir diğer polemik de yine Türkçü bir dergi olan *Altın Işık*’la yaşanmıştır. “*Millî ideoloji*” diye adlandırdıkları Kemalizm’in temsilciliği o kadar içselleştirilmiştir ki bu kez kendilerini doğrudan ilgilendirmeyen bir tartışmaya dahil olmuşlardır. *Kemal Yolu* ile aynı dönemde “*Fikir ve Sanat Dergisi*” mottosuyla yayımlanan “*Kemalist*” adlı dergi, 1947 başlarında Türkçü Turancı çevrelerle ciddi bir gerginlik yaşamıştır. Gerginliğe konu, A. Buharalı’nın kaleme aldığı bir yazıda Fatih Sultan Mehmet için “*deli*”

³⁶ Namık Tekin Turan, “Son Milliyetçi Dernek ve Dergiler”, *Kemal Yolu*, 1 (Ocak 1947), 4.

³⁷ *Kemal Yolu*, 1 (Ocak 1947), 6.

³⁸ “Komünizmle Mücadele”, *Kemal Yolu*, 9 (Nisan 1948), 5, 12.

³⁹ *Kemal Yolu*, 9 (Nisan 1948), 12.

⁴⁰ Turan, “Son Milliyetçi Dernek ve Dergiler”, 4.

⁴¹ M. Sadık Aran, “Kemalizmin İstismarı”, *Şark Yolu*, 8 (Ocak 1947), 1,3. Halbuki birkaç sayı öncesinde *Şark Yolu*, *Kemal Yolu*’nun yayımlanmasını, büyük memnuniyetle karşılamış ve okuyucularına bu haberi şu şekilde bildirmişti: “*Memnuniyetle haber aldığımızı göre üniversitede milliyetçi ve Atatürkçü gençler tarafında Kemal Yolu adında edebi ve siyasi bir mecmua çıkarılacaktır. 15 ocakta çıkacağı bildirilen bu dergiye bütün Türk milliyetçilerinin alaka ve dikkatlerini bilhassa celbederiz.*” *Şark Yolu*, 5, (Ocak 1947) 3.

⁴² Göksel, “Milliyetçiliğimiz Atatürk Milliyetçiliğidir”, 1, 8.

ifadesini kullanmasıdır.⁴³ Bu duruma *Altın Işık* Dergisinde “*Kemalist! Haddini Bil ve Ağzını Topla*” başlıklı yazıyla sert bir şekilde tepki gösterilmiştir.⁴⁴

Kemal Yolu, kendisi dışında gelişen bu olaya müdahil olma gereği duymuştur. Nitekim *Altın Işık*’ta çıkan yazıda “Kemalist” hitabının kullanılmasının, kendilerine de yönelik bir eleştiri olarak algılanması ve derginin zan altında kalması nedeniyle okuyucularına hitaben bir açıklama yapılmıştır. Açıklamada söz konusu yazının dergileriyle alakalı olmadığı; *Kemalist* isimli dergide Fatih’le ilgili kullanılan nitelemeye katılmamakla birlikte verilen tepkinin üslubunun yanlış bulunduğu ifade edilmektedir. Nitekim *Kemal Yolu*’na göre “*Kemalist mefhumu, Atatürk gençliğinin temsilcisi olan kutsal bir terimdir*”. Dolayısıyla muayyen bir dergi kastedilerek de olsa gösterilen tepki, “Kemalizm”e karşı bir tecavüz olarak görülmüştür.⁴⁵

Bu münferit olayda görülen odur ki *Kemal Yolu*, Kemalizm’i sadece millî bir ideoloji olarak görmekle yetinmemekte, kendini, bu ideolojinin biricik temsilcisi olarak konumlandırmaktadır. Ancak *Kemal Yolu*’nun Türkçü matbuatla yaşadığı polemikler, bu iki hadiseyle sınırlı kalmamıştır. Gerilimi biraz daha artıracak yahut safları netleştirecek gelişme, Nihat Atsız’la yaşanan polemikler olacaktır.

4.1.2. Atsız’la Karşı Atatürk’ün Savunusu

Kemal Yolu, Türk Turancı cenahın sembol ve başat isimlerinden Nihal Atsız’ın *Altınışık*’ta kaleme aldığı “*Millî Mukaddesat Düşmanları*” başlıklı yazıya içeriğinde Atatürk aleyhinde ifadelere yer verildiği ve Atatürk’e üstü örtülü şekilde dil uzatıldığı gerekçesiyle tepki göstermiştir.⁴⁶ Bu tepkisini de olabildiğince sert bir üslupla ortaya koymuştur. Atsız’ın yazısına mukabele mahiyetinde Kemal Göksel tarafından “*Karakter Hastası bir ırkçı*” başlıklı bir yazı kaleme alınmıştır. Yazıda evvela ırkçılara karşı neden sessiz kalındığı izah edilmiştir. Irkçılık davasını güdenlerin de milliyetçi cephede yer alması nedeniyle komünizme karşı ve komünizmle mücadelede bir ayrılık yaratmaktan çekinildiği ifade edilmiştir. Buna hassas tavra karşı ırkçılar, Atatürk’ü ve “*onun rejimi*”ni milliyetçiler nezdinde küçük düşürmeye çalışmaktadırlar. Böylece milliyetçilik, Atatürk’ten arındırılarak Türkçü, Turancı ve ırkçı bir kesimin inhisarına alınacaktır. Başka bir ifadeyle hem Kemalist, Atatürkçü hem de milliyetçi olmak, bu kesimler tarafından uygun bulunmamaktadır. Diğer yandan *Kemal Yolu*, serzenişte bulundukları ve karşılarında saf tuttıkları kitlenin, bütün Türkçüler ve Turancılar değil; Atsız ve onun gibi düşünen ırkçı gruplar olduğunu vurgulamayı da ihmal etmemektedir. Kemalizm’in Türkçülük ve Turancılıkla bir sorunu olmadığını da şu ifadelerle dile getirmektedir:

“Biz de idealistiz, biz de Türkçüyüz. Zaten Atatürkçü olup da idealist olmamaya imkân var mıdır? İnhisarcılık zihniyetinden sıyrılmış geniş manada Kemalist duyuşun bugünkü millî ifadesi içindeyiz. Fakat millet ve memleketi refah ve ümrana götürecek reel davalarımızı bir tarafa bırakarak maceracı bir politika oyununa saplanmak da düşüncelerimizden geçirmedığımız bir hakikattir. Cumhuriyetin ve onun eserlerinin anlayışı üzerindeyiz. Bunları idrak etmeyenler ve hele Atatürk hakkında nahoş bir lisanla konuşanlar farkına varmadan bu millete hakaret iddiasında bulunuyorlar demektir. Bugün, millet, Atatürk ve Kemalizm tecezzi etmez bir bütündür. Bu sentetik varlığın yalnız bir tarafına kirli ellerini uzatanlar eserin bütün heybetiyle üzerlerine doğru hareketleneceğini göreceklerdir.”⁴⁷

⁴³ Halkçılığı Boğan Hükümdar: “[...]Bu Fatih’in otağında ne olmuş? Kapısı sınıksı kapalı. Vah vah! Şu nur sakallı köylü ile şu göğsünde yavrusu ağlayan kadıncağzı niçin böyle kederli dönmüş gidiyorlar? Niçin “saadetlû padişah kangunuzdur” diyerek Divan-ı Hümayuna girememişler? Demek yedinci Osman’ı, onları kovmuştu! Fatih, ben Allah’ın gölgesiyim diyormuş. Enikonu deli olmuş...” “A.Buharalı, “Mustafa Kemal Ruhu”, *Kemalist*, 2 (Aralık 1946), 9.

⁴⁴ Bekir Berk’in kaleme aldığı yazı hayli sert olan şu ifadelerle son bulmuştur: “Efendiler, artık yeter! Tarihimizin leke sürmek, karartmak istemediğiniz yerini bırakmadınız. Sizde hiç insaf yok mu? Neredeyse Türk milletini 23 yaşına indireceksiniz. Fakat gayretiniz boşuna! Haçlı zihniyetiyle hareket edenlerin bile adına dil uzatmadığı Fatihe deli damgası vurmak istemekle darmadağın etmek için yalçın kayalara saldıran bir sümüksükböcekten farksızınız, onun kadar gülünç, onun kadar iğrençsiniz!”, Bekir Berk, “Kemalist! Haddini Bil ve Ağzını Topla”, *Altın Işık*, 1 (Ocak 1947), 9.

⁴⁵ Kemal Yolu, “Altın Işık, Kemalist”, *Kemal Yolu*, 2 (Şubat 1947), 4.

⁴⁶ Söz konusu yazıda Atsız, şu ifadeleri kullanmaktadır: “Zorla sevgi olmayacağı gibi, alelade insanlar da tarihe büyük şahsiyet diye kabul ettirilemez. Kendileriyle ve rejimleriyle birlikte bu uydurma büyükler de günün birinde hafızalardan silinir.” [ve topluluk kendi mudil hayatını yaşamakta, tarih hakikatleri tespit etmekte devam eder, durur.] Atsız, “Millî Mukaddesat Düşmanları”, *Altın Işık*, 2 (Şubat 1947), 12.

⁴⁷ Kemal Göksel, “Karakter Hastası Bir Irkçı”, *Kemal Yolu*, 3 (Mart 1947), 3.

Ne var ki Atsız'a verilen cevap, bu kadarla da sınırlı değildir. *Kemal Yolu*'nun nisan sayısında Atsız'ın nezdinde başını çektiği ırkçılık, komünizmle özdeşleştirilir. Türkiye'yi içinden çökertecek iki unsur olduğu, bunlardan ilkinin komünizm ikincisinin ise "*milleti bin bir parçaya bölmeye*" çalışarak iç savaş çıkarmaya çalışan "*kardeş kavgacısı ırkçılık*" olduğu ifade edilmektedir.⁴⁸ Yine aynı sayıda Atsız ve onu destekleyen matbuat, açık konuşmamak ve hakaretlerini satırlarına gizlemekle itham edilmiştir.⁴⁹ Bu kapalı konuşmanın başka bir örneği de *Kemal Yolu*'nun gündeminde yer tutar ve sayfalarına taşınır. İşin ilginç yanı, olayın kahramanı yine Atsız'dır. Bu kez de Atsız'ın *Özleyiş* dergisinde çıkan bir yazısı, *Kemal Yolu*'nun mayıs sayısında gündeme alınmıştır. Bahse konu yazı "*Büyük Adam*" başlığını taşımaktadır. Atsız, alelade insanların kendilerini, propaganda yoluyla büyük adam, kahraman olarak kabul ettirebildiklerinden ve büyük adamların temel niteliklerinden bahsetmektedir.⁵⁰

Atatürk'ün ismi yazıda zikredilmezken *Kemal Yolu*, söz konusu yazıda üstü örtülü şekilde eleştirilen kişinin Atatürk olduğunu düşünmektedir. Hem hayal kırıklığı ve sitemini hem de tepkisini, 1947 Mayıs sayısında ortaya koymuştur. Nitekim *Özleyiş*, *Kemal Yolu*'nun ilk sayısında Türkçü "*milliyetçi*" kardeş dergilerden biri olarak tanıtılmıştır. Şimdi ise bu derginin ağır başlı tutumunu terk etmemesi ve kendini kirletmemesi tavsiye edilmiştir. Bundan sonra ise esas eleştiri ve tepki "*malum yazar*" olarak ifade edilen Atsız'a ve "*sefil yazı*" olarak nitelenen makalesine yöneltilmiştir. "*Atatürk'ü yıkmak için elinden geleni yazmış. Açmış ağzını, yummuş gözünü: Küfrün her çeşidi imalı imasız gidiyor*" ifadeleriyle Atsız itham ve tenkit edilmiştir.⁵¹ *Kemal Yolu*'nun Atsız gibi sembol bir isimle sert bir münakaşaya girmekten geri durmaması, derginin Atatürk hassasiyeti hususunda fikir vermektedir. Daha açık bir ifadeyle *Kemal Yolu*, bu polemiklerle Atatürk konusunda geri adım atmayacağını net şekilde ortaya koymuştur.

4.1.3. Türkçüler Günü

Kemal Yolu ile Türkçü, Turancı çevreler arasında bir başka ayrılık konusu da "3 Mayıs" tarihine yüklenen mana hususunda kendini göstermiştir. Aslında bu tarihe ilham teşkil eden 3 Mayıs 1944 yargılamalarıyla ilgili *Kemal Yolu*'nun görüşü son derece nettir. Mart 1947'de sonuçlanan davada beraat kararı çıkmıştır. *Kemal Yolu*, bu davanın ve bu davadan beraat edenlerin, Türkçü ve Turancı nitelemeleriyle birlikte anılmasına itiraz etmektedir. Dergiye göre karar, Türkçülerin değil; "*ırkçıların*" beraatıdır. Nitekim Türkiye'de mefkure yasağı olmadığına ve "*nice şerefli Turancı*"nın tevkif edilmeden hayatlarına devam ettiklerine dikkat çekilerek meselenin içyüzünün başka olduğu savunulmaktadır. Hatta ırkçıların gerçek niyetlerinin ve yargılanma nedenlerinin, gizli bir cemiyet kurarak cumhuriyeti yıkma teşebbüsünde bulunmak olduğu düşünülmektedir.⁵²

Kemal Yolu, yargılanan ve beraat eden bu "*ırkçıların*", 3 Mayıs tarihini sahiplenmeleri ve bir sembol olarak kullanmalarına karşı çıkmaktadır. Nitekim 3 Mayıs'ın Türk gençliğinin komünizme karşı doğal ve olağan bir tepkisi olduğunu; ancak bunun evrilip çevrilerek ırkçıların elinde başka bir hale dönüştürüldüğü düşünülmektedir.⁵³ *Kemal Yolu*'nun 3 Mayıs konusunda asıl itiraz ettiği ve endişelendiği nokta ise ırkçıların bu tarihe başka bir mana ve işlev yüklemek istemeleridir. Bu kanı, Türkçü, Turancı ve ırkçı matbuatta çıkan bazı yazılara isnat ettirilmiştir. Bilhassa *Ergenekon* dergisinde çıkan yazılardan hareketle ırkçıların, 19 Mayıs yerine 3 Mayıs'ı ikame etmeyi planladıkları düşünülmektedir. *Ergenekon* sayfalarında yer verilen "*İlerde 3 Mayıs'ın yıl dönümlerinde millî resmî geçitler yapıldığı zaman bu cenazenin külleri de tarihin fezasında savrulmuş bulunacak*" ifadeleri, Cumhuriyet ve Atatürk rejimini yıkma isteklerinin/niyetlerinin itirafı olarak değerlendirilmiştir.⁵⁴ *Ergenekon*'a "Sayıklama" başlıklı yazıyla verilen cevapta da sadece bu dergi hedef alınmakla kalınmamış; bizzat kendi adı ve ifadeleri kullanılarak Atsız'a gönderme yapılmıştır: *Hülya kurmak da para ile değil ya. Ama gene biz ona bir şairimizin kasidesiyle cevap vermekten vazgeçmeyelim: Geçmiş günü yad et ki Nihal işte teselli, bu zevkini son hatıranın verdiği hazda.*⁵⁵

⁴⁸ Kemal Göksel, "Atatürk Gençliği Vazife Başına", *Kemal Yolu*, 4, (Nisan 1947) 3.

⁴⁹ Göksel, "Atatürk Gençliği Vazife Başına", 3.

⁵⁰ Atsız, "Büyük Adam", *Özleyiş*, 6 (Mart 1947), 4-5.

⁵¹ *Kemal Yolu*, 5 (Mayıs 1947), 7. *Özleyiş* Dergisinin sahibi, Zeki Sofuoğlu'dur.

⁵² *Kemal Yolu*, 5 (Mayıs 1947), 2.

⁵³ "3 Mayıs'ın Manası", *Kemal Yolu*, 5 (Mayıs 1947), 3.

⁵⁴ Kemal Göksel, "Atatürk Gençliği Vazife Başına", *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947), 3.

⁵⁵ *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947), 7.

Ergenekon'un buna cevap vermesi üzerine polemik bir süre daha devam etmiştir. *Ergenekon*, *Kemal Yolu*'nu milliyetçiliği istismar etmekle itham etmiş ve okuyucularını şu ifadelerle uyarmıştır:

“Türkçü Arkadaş! Okuyacağın kitabı, dergiyi, gazeteyi iyice seç bulanık suda balık avlayan açığözler her zaman her yerde bulunur. Şimdi de milliyetçiliği istismara yeltenenler var. Sana sendenmiş gibi görünerek seni aldatmak isteyenler var Dikkat!”. *Kemal Yolu*, bu satırları, aynen iktibas ederek sonuna eklediği şu notla birlikte *Ergenekon*'a cevap verir: Hamiş: Türk milliyetçisi bu ilan doğru ve yerindedir. Bulanık suda balık avlamaya kalkışan inkılâp düşmanlarını, Atatürk aleyhtarı sözde dergi ve gazeteleri okuma!”⁵⁶

Görünen odur ki *Kemal Yolu*, ilk sayısında okuyucularına da tavsiye ettiği Türkçü dergilerle olumlu bir ilişki tesis etme gayretini, henüz birkaç sayı sonra terk etmiştir. Hatta başta Atatürk ve Kemalizm gibi konularda ayrı düştüğü bu dergilerin bir kısmıyla arasına ciddi bir mesafe koymuş ve bunları okuyucularına şikâyet edecek pozisyona gelmiştir.

5. Antikomünizm

Kemal Yolu, bazı konularda ayrılık yaşasa da antikomünizm hususunda dönemin Türkçü yayınları ile aynı çizgide durmaktadır. Hatta bazı sayılarında “*Komünizm Düşmanı, Milliyetçi Aylık Kültür Dergisi*” mottosunu kullanmıştır. İlk sayısında derginin gayesi okuyucuya duyurulurken komünizmle ilgili hayli sert ifadelerle yer verilmiştir: “Atatürk'ümüzün eserine karşı içtimaî bir suikast karşısında kaldığımızı sezdığımız an, sosyal yapımızın temellerine kıvılcık barutlu dinamitler yerleştirmeye çalışan bu soytarıların başlarına bir yumruk gibi inmekte devam edeceğiz.”⁵⁷

Komünizmin esas hedefinin sosyal yapı olduğunu düşünen *Kemal Yolu*, Kemalizm'in asli gayesi olan “*Beyaz Zambaklar Ülkesi*”nin, ıstıraplı, müreffeh bir toplumun, komünizm tarafından istenmediğine dikkat çekmektedir. Yani komünizmin yayılma imkânı bulamadığı bir ülkeyi ve toplumu istemediği ve Kemalizm'e düşmanlığının buradan kaynaklandığı düşünülmektedir. Haliyle Kemalizm de müreffeh bir ülke ve toplum düsturunu hayata geçirmek adına komünizmle mücadele etmek ve bu mücadeleyi kazanmak mecburiyetindedir.⁵⁸

Öte yandan bu mücadele sadece Kemalizm'in değil; kendisini milliyetçi olarak vasıflandıran ve tanımlayan herkesin; yani bütün milliyetçilerin mücadelesi olarak görülmektedir. *Kemal Yolu* da 1945 sonrası pek çok milliyetçi yayın organı ve dernek gibi milliyetçiler arasındaki ayrılıklardan ve bölünmelerden şikayetçidir. Bu bölünmenin, komünizm karşısında milliyetçiliği zayıf düşürdüğü görüşünü paylaşmış ve bu yönde bir çağrı yapmışlardır. Çağrıda Türk milliyetçilerinin milliyet, hürriyet, hukuki ve toplumsal adalet, mülkiyet, aile ve din temellerine dayanan olgun ve mutedil bir Türkçülük ideali etrafında toplanmalarının zaruret olduğu ifade edilmiştir.⁵⁹ Bununla birlikte maceracı Turancılar ve ırkçıları bu çağrının dışında bıraktıklarını düşünmek mümkündür. Nitekim *Kemal Yolu*, bu iki cereyanı, en az komünizm kadar tehlikeli gördüğünü ve bunlara en az komünizm kadar düşman olduğunu belirtmekten geri durmamıştır.⁶⁰

Ne var ki *Kemal Yolu*, bu hususta çelişkiye düşmekten kurtulamamıştır. Bir yandan komünizmle ırkçılığı aynı kefeye koyarken diğer yandan komünizmle mücadele hususundaki önerilerinde ırk vurgusu yapmaktadır. Komünizmle esaslı bir mücadelenin ilk ve önemli adımlarından biri olarak gördüğü eğitimin işlevleri arasında “*kendi milletin üstün bir soydan olduğunu her talebeye aşılacak*” da yer verilmektedir.⁶¹ ırkçılıkla arasına esaslı bir mesafe koymuş iken derginin böyle bir öneriye sayfalarında yer vermesi ya bir hata ya da kafa karışıklığının neticesi gibi görünmektedir.

Nitekim *Kemal Yolu*'nu çıkaranların üniversite öğrencilerinden müteşekkil olmasının da etkisiyle yüksek öğrenimde komünizmle mücadele hususunda daha hassas oldukları görülmektedir. Bu çerçevede Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi'nde 1948'de yaşanan tasfiyeyi yakından takip etmişlerdir. Hatta

⁵⁶ *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947), 8.

⁵⁷ Göksel, “Neşriyatımıza Atatürk'ün Adı ile Başlıyoruz”, 7.

⁵⁸ Necip Mirkelamoğlu, “Komünizm Denilen Sefil Mezhep”, *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947), 7.

⁵⁹ Turan, “Türkiye’de Milliyetçi Görüşler”, 5.

⁶⁰ Mirkelamoğlu, “Turancılığın ve ırkçılığın Bizdeki Manası”, 8.

⁶¹ N. Tekin Turan, “Millî Eğitimde Türkçülük”, *Kemal Yolu*, 9 (Nisan 1948), 4.

Ankara Üniversitesi Senatosunun dört profesörü üniversiteden uzaklaştırma kararını bozan, Üniversiteler Arası Kurul, komünist propagandası yapıldığını bizzat gören münevver gençliğin şahadetini hiçe saymakla itham edilmiştir. Dört hoca aleyhine Türkçü Turancı matbuatta yürütülen kampanyaya dahil olunmuştur.⁶²

Yine sosyalist öğrenciler tarafından kurulan ve Soğuk Savaşın ilk yıllarında Türkiye’de sol cenahtaki nadir örgütlenmelerden biri olan İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği (İYTGD) ile son derece agresif bir üslup dahilinde bir polemik yaşanmıştır. Derneğin gerçekleştirdiği kongrede Atatürk’ün adının kullanılması, *Kemal Yolu*’nda bir rahatsızlık yaratmıştır. Bunu gerçek yüzlerini saklamak için Atatürk adının bir perde olarak kullanılması şeklinde değerlendirmişlerdir.⁶³ İYTGD, bu ithama, kendi yayın organı olan *Hür Gençlik*’te cevap vermiş ve *Kemal Yolu*’nu Atatürk’ü tekellerine almakla suçlamıştır.⁶⁴ *Kemal Yolu*’nun bu suçlamaya “*Adam Oldular*” başlığıyla verdiği cevap, komünizm hususunda diğer pek çok milliyetçi Türkçü Turancı dergi ve yayın organıyla aynı çizgide olduğunu, net bir şekilde ortaya koymaktadır.⁶⁵

6. Laiklik, İnkılâp ve İrtica

Kemal Yolu’nun Kemalizm ve Atatürkçülük gibi kavramlara yaptığı vurgunun değişmez ve kati bileşenlerinden biri hiç şüphesiz ki laikliktir. Nitekim *Kemal Yolu* için bu başlık, tartışmaya kapalıdır. Dergi, her şeyden evvel “*hakiki imanın dokunulmazlığını temin ettiği için laik olduklarını*” belirtmektedir. Bunun dışında dergide laiklikle ilgili “*İslam dünyasını göçerten taassubun panzehri*”, “*hakiki dindarlık*”, “*mukaddesatımızı koruyacak biricik kalkan*”, “*millî bünyede vahdeti koruyacak düstur*” gibi tanım ve kabullere rastlanmaktadır.⁶⁶

Ne var ki *Kemal Yolu*, Türkiye’nin en çok ihtiyacı olan prensiplerden biri olarak gördüğü laikliğin, tam yerleşmeden saldırılara maruz kaldığını düşünmektedir. Saldırıların failleri ise 1945 sonrası demokratikleşme ortamından faydalanan ve tekrar ortaya çıkan irticaadır. Bilhassa yayın sahasında daha görünür hale gelmişlerdir.⁶⁷ Ancak *Kemal Yolu*’na göre meseleyi laiklik açısından daha tehlikeli kılan şey, mürtecilerin şekil değiştirmiş olmasıdır. Artık eskisi gibi “*kara sakallı, cübbeli, sarıklı, medrese softaları*” değildirler. “*Traşlı, trençkotlu, iskarpinli, modern münevver(!) mürteciler*” türemiştir.⁶⁸ İşin daha fenası ise kendilerine milliyetçi diyen bazı kişi ve grupların da bunlar arasında yer almasıdır. Öyle ki *Kemal Yolu*, gerçek milliyetçi olmadığını düşündüğü bu kimseleri, “*sözde milliyetçi*” olarak tanımlamakta ve gerçek milliyetçiliğinin ana ölçütünü “*irticaa lanet edip Türk inkılâplarını benimsemek*” olarak belirlemektedir.⁶⁹

Söz konusu bu mürteciler ile *Kemal Yolu* arasındaki temel mesele, maziye yani tarihi ele alış şekliyle ilgilidir. İrtica safının Atatürkçüleri, Türk tarihini 19 Mayıs 1919’da başlattıkları ve maziyle alakalarını kestikleri iddiası ve ithamına karşı cevap vermeyi, *Kemal Yolu* kendine vazife edinmiştir. Bu cevabın sıkletinde Kemalist devrimin bir tarihi süreklilik içerisinde geliştiği ve bu tarihi sürecin tamamına sahip çıktığı tezi yer almaktadır. Hatta inkârcı bir yaklaşımın, Kemalistler ve Atatürkçüler tarafından değil; Osmanlıcılık rüyasında ısrar edenler tarafından benimsendiği savunulmaktadır. Buna göre Kemalistler Osmanlı ideologları gibi Türk milletinin tarihini bir Osmanlı mucizesi ile başlatmak istemeleri şeklindeki tarihi hatayı tekrar niyetinde değillerdir. Bunun en bariz olarak ortaya çıktığı yer de Tarih Kongreleri Olmuştur. Kongrelerde ve İnkılâbın ilk yıllarında egemen olan anlayışı ve bahsi geçen tarihsel sürekliliği, *Kemal Yolu* şu şekilde ifade etmektedir: “*Türk milleti, Orta Asya’dan kopup gelen (teşkilatçı) ve (töreci) bir ırkın Atalar ruhunu muhafaza ederek iç varlığını kaybetmeden zamanımıza*

⁶² Kemal Göksel, “Türk Milletine Hüremetsizlik”, *Kemal Yolu*, 8 (Mart 1948), 14.

⁶³ *Kemal Yolu*, 4, (Nisan 1947), 7.

⁶⁴ *Hür Gençlik*, 3 (Mayıs 1947), 6.

⁶⁵ *Kemal Yolu*’nun verdiği cevap şu ifadeleri içermektedir: “*Adam oldular bir de bize çatmaya başladılar. Kimler mi dediniz? Hani sağın aksi tarafına kapılarını açmış Karadeniz rüzgarıyla ruhlarını serinleten İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneğine mensup olan bir gazete müsveddesinin yazarları diyorlar ki: Dil, aile, millet, milliyet gibi mukaddesatı Kemal Yolu tekeline almış. Buna diyecek yok ama Atatürk’ü de inhisara almamıza müsaade etmeyeceklermiş. “Kızıl İftiralar” ancak bu kadar aleni olabilir. Pes be birader siz de uğraşılacak adamlar mısınız? Üşenmeden mecmuamız için iki buçuk sütunda yazı yazmışsınız. Teşekkür ederiz doğrusu size cevap vermek de zül ama oldu artık.”* *Kemal Yolu*, 5 (Mayıs 1947), 7.

⁶⁶ Kemal Gür, “Laiklik”, *Kemal Yolu*, 5 (Mayıs 1947), 2.

⁶⁷ *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947), 8.

⁶⁸ Kemal Gür, “Mürtecinin Hesabı”, *Kemal Yolu*, 6 (Ocak 1948), 11.

⁶⁹ Bircan Sel, “Millî Dernekler”, *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947), 2.

*kadar devam edegelmış kahraman ecdadımızın torunlarıdır. Millî mücadeleyi yaratan bu ecdat sesinin aşınmamış bozulmamış saflığındaki derin hususiyetlerdir.”*⁷⁰

Dolayısıyla *Kemal Yolu*’na göre Kemalizm İnkılâbının maziyle alakasını kestiği iddiası yanlıştır. Yapılan şey inkılâpçılık düsturunun tatbikidir. Bu çerçevede de Türkiye’nin içtimaî ve medeni bünyesine uymayan geri unsurları ezilmiş, sağlam olanlarını yeni bir terkiyle ortaya koymuş ve bütün bunları yaparken tarihi zaruretleri, gelenekleri ve imkânlar daima hesaba katılmıştır. İşte bu süreç, zahiri bir inkâr devresi olarak görülmüş yahut görülmek istenmiştir.⁷¹ Nitekim bu tavır, sadece mazi ve tarih konusuyla da sınırlı kalmamıştır. Kör bir inanca saplanmış, “*aklın her şeyin üstünde tutulduğu bir yüzyılda, donmuş, kaskatı kesilmiş, sırf kendi görüşlerini hak tanıyarak geri kalan her değeri, adeta vahşi bir benlik duygusu ile ret ve inkâr*” eden bir kesim, kendi ürettiği safsatalarla Atatürk İnkılâbı ve Cumhuriyet ile geçen çeyrek asırlık sürecin sadece eğri yanlarını, görmekte ve tenkit etmektedir.⁷²

Oysa gerçekte olan tarihi ve medeni bir gerekliliğin yerine getirilmesinden başka bir şey değildir. Zaten bu gereklilikler, sadece Türkiye’ye özgü de değildir. *Kemal Yolu*, dünyada sadece “*zamanın icaplarını kavrayarak dünyanın gidiş istikametine ayak uydurmada başarılı olan milletlerin asırlarca*” var olabildiğine inanmaktadır. Bunu yapmayanların akıbeti ise hüsrana sonuçlanacaktır. Dolayısıyla maziden yenilik devşiremeyeceği; ancak “*ileriye doğru atılacak adımların yerinde olup olmadığını denemek için tecrübe veya ders olarak istifade*” edilebileceği düşünülmektedir. Kaldı ki sıkı sıkıya geçmişe bağlanarak, kapalı bir hayat yaşamak medeniyet alemine karışmadan ilerlemek imkânsızdır. Bu düşünceler, yine pek çok hususta olduğu gibi Atatürk referanslıdır.⁷³

Diğer yandan *Kemal Yolu*’na göre Atatürk’ün görüşlerini, yaymak ve benimsetmekle vazifeli müesseseler de zaman zaman görevlerini aksatmakta yahut tam manasıyla ifa edememektedirler. Nitekim irtica karşısında mazi ve tarih meselesinde daha duyarlı ve dikkatli olunması gerektiği bir süreçte, üniversite son sınıflarda verilen İnkılâp Tarihi dersinin önemine ve bu derse karşı öğrencilerin ilgisizliğine dikkat çekilmektedir. Bu ilgisizliğin nedeni olarak da öğrencilerin aradıkları heyecanı ve millî havayı bulamamaları gösterilmektedir. Çözüm olarak ise İnkılâp Tarihi kürsülerinin yeniden düzenlenerek başlarına millî mücadeleyi ve inkılâpları yaşamış, idrak etmiş kimselerin getirilmesi teklif edilmektedir. Ya da *Kemal Yolu*’nun ifade ettiği şekliyle “*İnkılâp kürsülerinde Mahmut Esat Bozkurt ruhu*” görülmek istenmektedir.⁷⁴

Açıktır ki *Kemal Yolu*, üniversitelerin irtica hususundaki tavırlarından o gün itibarıyla çok da memnun değildir. Bunun başka bir örneği de İstanbul Üniversitesi kapısındaki yazının değiştirilmesi sırasında ortaya çıkmıştır. 1933’te Darülfünun kapatılıp yerine İstanbul Üniversitesi kurulduğunda giriş kapısındaki yazının üzeri mermer levhalarla kapatılarak yeni harflerle İstanbul Üniversitesi yazılmıştır. *Kemal Yolu*, rektörlük tarafından mermer levhaların sökülerek altındaki “*İnna Fetahna Leke fethan mubina*”[Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik] ifadesinin ortaya çıkarılmasına, irtica hareketlerinin “*sinsi istismarcıları*”nı cesaretlendireceği gerekçesiyle tepki göstermiştir.⁷⁵

Sonuç

Kemal Yolu, Ocak 1947’den Kasım 1948’e kadar toplam on sayı yayımlanmıştır. İlk bakışta çok da uzun bir yayın hayatına sahip gibi görünmemektedir. Bununla birlikte yayımlandığı dönemin şartları düşünüldüğünde bu sürenin ve sayının az olduğu söylemek de mümkün değildir. Derginin ne kadar bir okuyucu kitlesine sahip olduğu, başka bir ifadeyle nüfuzu hususunda ise net bir bilgi söz konusu değildir. Bununla birlikte Yüksek öğrenim öğrencileri arasında bir iletişim ağına ve ulusal çapta bağlantılara sahip olduğu açıktır. Daha da önemlisi dahil olduğu tartışmalar, derginin belli ölçüde dikkate alındığının bir göstergesi olarak karşımızda durmaktadır.

⁷⁰ Kemal Göksel, “Atatürk İnkılabı Bir Medeniyet, Tarih ve Kültür Hamlesidir”, *Kemal Yolu*, 7 (Şubat 1948), 9.

⁷¹ Göksel, “Atatürk İnkılabı Bir Medeniyet, Tarih ve Kültür Hamlesidir”, 15.

⁷² Sami N. Özerdim, “Yoksa İnkılabımızı Yıkalım mı?”, *Kemal Yolu*, 8 (Mart 1948), 15.

⁷³ Selime Seden, “Atatürk’ün İnancı”, *Kemal Yolu*, 8 (Mart 1948), 15.

⁷⁴ Kemal Yolu, “İnkılap Kürsülerinden Daha Milliyetçi Bir Ruh bekliyoruz”, *Kemal Yolu*, 6 (Ocak 1948), 15.

⁷⁵ Gökseloğlu, “Laik Üniversite ile Mistik Zihniyet Telif Edilebilir mi?”, *Kemal Yolu*, 6 (Ocak 1948), 9, 17.

Nitekim 1945 sonrasında resmî milliyetçiliğin gözden düştüğü, Türkçü Turancı ve İslami dozajın milliyetçilik üzerinde iyiden iyiye etkisini hissettirdiği bir dönemde Kemalizm'i yeniden milliyetçilikle telif etmeye çalışan cüretkâr bir teşebbüstür. Dolayısıyla 1945 sonrası muhafazakarlaşmaya başlayan milliyetçilik içerisinde hala seküler ve Kemalist bir damarın ve çizginin temsilcisi işlevini üstlenmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda da dergi, üniversite gençleri arasında var olan milliyetçi duyarlılığın Kemalist inkılâp ideolojisiyle bağdaştırılabileceğine inanan bir kuşağın ve kesimin sesidir. Bu yönüyle de sadece bir yayın organı değil; aynı zamanda bir “telif ideolojisi” kurma teşebbüsüdür.

Bununla birlikte dergi, diğer milliyetçi cereyanlar karşısında sadece teorik bir pozisyon almakla sınırlı kalmamış; onlarla girmiş olduğu polemikler vasıtasıyla kendi ideolojik çizgisini daha da netleştirmiştir. Ayrıca bu polemikler, *Kemal Yolu*'nun yalnızca bir telif/sentez önerisi sunmakla kalmayıp aynı zamanda kendisini dönemin siyasal tartışmalarında bir aktör olarak konumlandığını göstermektedir.

Derginin sayfalarında yer verilen kavramsallaştırmalar, Kemalizm'in sadece altı ilkeye indirgenemeyeceğini, bilakis milliyetçilik, kalkınmacılık ve antikomünizmle iç içe geçmiş bir dünya görüşü olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda dergi, Kemalizm'i Türk milliyetçiliğinin “son ve mütekamil merhalesi” olarak tanımlamakta, bu ideolojik pozisyonu “Atatürk milliyetçiliği” kavramıyla sistematize etmektedir. Dahası literatürde genellikle 1960'lı ve 1980'li yıllarla ilişkilendirilmiş bu kavramın, çok daha erken ve tespit edilebilen ilk kullanımlarından birine *Kemal Yolu*'nda rastlanılması hayli dikkate değerdir.

Netice itibarıyla *Kemal Yolu*, Cumhuriyet ve Kemalizm fikriyatının geçirdiği dönüşüm sürecini anlamak ve bu fikriyatın Türkçülük cereyanı ile arasındaki gerilim ve etkileşimi izlemek ve tespit etmek adına önemli bir kaynak işlevi üstlenmektedir. Kısa yayım hayatına rağmen üstlendiği düşünsel iddia ve kavramsal özgünlük, dergiyi Türk siyasal düşünce tarihinde dikkate değer bir uğrak haline getirmektedir.

Finansal Destek ve Teşekkür/Grant Support and Acknowledgement	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The author declared that this study has received no financial support.
Çıkar Çatışması/Conflict of Interest	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir. / The author has no conflict of interest to declare.

KAYNAKÇA**Resmî Yayınlar**

C.H.P. Programı, Ankara: Ulus Basımevi, 1935.

C.H.P. Beşinci Büyük Kurultayı Zabıtları, Ankara: Ulus Basımevi, 1939.

Güven Partisi Programı, Ankara: 1967.

Telif Eserler

Alp, Tekin. *Kemalizm*, İstanbul: 1936.

Aran, M. Sadık. "Kemalizmin İstismarı", *Şark Yolu*, 1/8 (Ocak 1947):1,3.

Atay, Falih Rifki. "İnkılapçı Atatürk!", *Ayın Tarihi*, 72, (1939): 77-80.

Atay, Falih Rifki. *Babanız Atatürk*, İstanbul: Bates Yayınları, 1980.

Atay, Falih Rifki. *Çankaya*, İstanbul: Doğan Kardeş, 1969.

Atsız. "Büyük Adam", *Özleyiş*, 6 (Mart 1947): 4-5.

Atsız. "Millî Mukaddesat Düşmanları", *Altın Işık*, 2 (Şubat 1947): 12-14.

Aykut, Şeref. *Kamalizm*, İstanbul: 1936.

Berk, Bekir, "Kemalist! Haddini Bil ve Ağzını Topla", *Altın Işık*, 1 (Ocak 1947):9.

Bozkurt, Mahmut Esat. *Atatürk İhtilali, I-II*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2008.

Buharalı, A. "Mustafa Kemal Ruhu", *Kemalist*, 2 (Aralık 1946) 9.

Doğaner, Yasemin. "Muhit Dergisi'nin Türk Basınındaki Yeri", *Türk Basın Tarihi*, C.III, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2018.

Engin, M. Saffet. *Kemalizm İnkılabının Prensipleri*, İstanbul: 1938.

Ertan, Temuçin F. "Ahmet Cevat Emre ve Kemalizm'de Öncü Bir Dergi: Muhit", *Kebikeç*, 2/5, (1997):17-34.

Göksel, Kemal. "Atatürk Gençliği Vazife Başına", *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947):1,3.

Göksel, Kemal. "Karakter Hastası Bir Irkçı", *Kemal Yolu*, 3 (Mart 1947):3.

Göksel, Kemal. "19 Mayıs İhtilalinin Realite Kaynağı", *Kemal Yolu*, 5 (Mayıs 1947):1,7.

Göksel, Kemal. "Atatürk İnkılabı Bir Medeniyet, Tarih ve Kültür Hamlesidir", *Kemal Yolu*, 7 (Şubat 1948):9,15.

Göksel, Kemal. "Milliyetçiliğimiz Atatürk Milliyetçiliğidir", *Kemal Yolu*, 2 (Şubat 1947):1,8.

Göksel, Kemal. "Neşriyatımıza Atatürk'ün Adı İle Başlıyoruz", *Kemal Yolu*, 1 (Ocak 1947):1,7.

Göksel, Kemal. "Türk Milletine Hüremetsizlik", *Kemal Yolu*, 8 (Mart 1948):10,14.

Gökseloğlu. "Laik Üniversite ile Mistik Zihniyet Telif Edilebilir mi?", *Kemal Yolu*, 6 (Ocak 1948):9, 17.

Gür, Kemal. "Laiklik", *Kemal Yolu*, 5 (Mayıs 1947):2.

Gür, Kemal. "Mürtecinin Hesabı", *Kemal Yolu*, 6 (Ocak 1948): 11.

Hanioglu, M. Şükrü. *Atatürk Entelektüel Biyografisi*, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2023.

Hirsch, Ernst E. *Anılarım*, Çev. Fatma Suphi, Ankara: TÜBİTAK, 10. Baskı, 2005

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri. *Atatürk*, Yay. Haz. Atilla Özkırımlı, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991.

Kemal Yolu. "Altın Işık Kemalist", *Kemal Yolu*, 2, (Şubat 1947):4.

Kemal Yolu. "İnkılap Kürsülerinden Daha Milliyetçi Bir Ruh bekliyoruz", *Kemal Yolu*, 6 (Ocak 1948):15.

Kılıç, Murat. *Allah, Vatan Soy, Millî Mukaddesat, Türk Milliyetçiler Derneği 1951-1953*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

Kuyaş, Ahmet. "Post-Kemalizm Üzerine yahut Siyasal Endişe ve Tarihyazımı İlişkileri Hakkında Bir Şikayetname", *Cumhuriyet Tarihi Yeniden Okumak*, Der. Nuray Mert, İstanbul: Alfa Yayınları, 2023.

Meşe, Ertuğrul. *Mukaddesatçı Anti-Kemalizm, İslamcıların Atatürk ve Cumhuriyet Algılarının Sosyolojisi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2023.

Mirkelamoğlu Necip. "Komünizm Denilen Sefil Mezhep", *Kemal Yolu*, 4, (Nisan 1947):1,7.

Mirkelamoğlu, Necip. "Turancılığın ve Irkçılığın Bizdeki Manası", *Kemal Yolu*, 3 (Mart 1947):1,8.

Özerdim, Sami N. "Yoksa İnkılabımızı Yıkalım mı?", *Kemal Yolu*, 8 (Mart 1948):9,15

Seden, Selime. "Atatürk'ün İnancı", *Kemal Yolu*, 8 (Mart 1948): 8,15.

Sel, Bircan. "Millî Dernekler", *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947):2.

Şimşir, Bilal. *İngiliz Belgelerinde Atatürk*, C.I, Ankara: TTK Yayınları, 1973.

Tek Parti Döneminden Ulusalçılığa Kemalizm'in Düşünsel Tarihi. Ed. İhsan Ömer Atagenç. İstanbul: Telos Yayıncılık, 2025.

Tör, Vedat Nedim. *Kemalizmin Dramı*, İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1980.

Tuna, M. Ali. "Kemalizmde Milliyetçilik", *Kemal Yolu*, 2 (Şubat 1947):4-5.

Turan, Namık Tekin. "Millî Eğitimde Türkçülük", *Kemal Yolu*, 9 (Nisan 1948): 4.

Turan, Namık Tekin. "Milliyetçilik ve İnkılap Düşmanlığı", *Kemal Yolu*, 4 (Nisan 1947):4.

Turan, Namık Tekin. "Son Milliyetçi Dernek ve Dergiler", *Kemal Yolu*, 1 (Ocak 1947):4.

Turan, Namık Tekin. "Türkiye'de Milliyetçi Görüşler", *Kemal Yolu*, 3 (Mart 1947): 5.

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti. *Tarih IV, Türkiye Cumhuriyeti*, İstanbul: Devlet Matbaası, 1931.

Yakup Kadri. "Kemalizm", *Milliyet*. 28 Teşrin-evvel 1929.

Süreli Yayınlar

Altın Işık

Ayın Tarihi

Hür Gençlik

Kemal Yolu

Kemalist

Özleyiş

Şark Yolu

